

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2020-2023

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michaela Lóšková

**Nejčastější logopedické vady u dětí předškolního
věku v Mateřské škole U Studánky v Žatci**

Praha 2023

Vedoucí bakalářské práce:

PaedDr. Klugerová Jarmila, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR STUDIES

2020-2023

BACHELOR THESIS

Michaela Lóšková

**The most common speech impediments in
children of preschool age at the Kindergarten
U Studánky in the Žatec city**

Prague 2023

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PaedDr. Klugerová Jarmila, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 6. 3. 2023

Jméno autorky: Michaela Lóšková

Poděkování

Děkuji vážené paní PaedDr. Jarmile Klugerové, Ph.D., za odborné vedení, za pomoc a cenné rady při zpracování bakalářské práce.

Anotace

Tato bakalářská práce se zaměřuje na typické příklady vad řeči, s nimiž se můžeme setkat u dětí předškolního věku, u nichž sledujeme vývoj řeči. Práce bude rozdělena na dvě základní kapitoly. V teoretické části tato práce popíše a charakterizuje nejčastější vývojové vady řeči, se kterými se setkáváme u této věkové kategorie nejčastěji. Následně práce popíše etiologii, symptomatologii, klasifikaci a diagnostiku vybraných logopedických vad.

Ve druhé hlavní kapitole, tedy v praktické části práce, se budeme věnovat jednotlivým oblastem individuální logopedické intervence v každodenním provozu běžné, nijak nesespecializované mateřské školy. K hlavním sférám našeho zájmu bude patřit individuální logopedická intervence u těchto vad: dyslálie, breptavost a vývojová dysfázie. Využijeme možnost pracovat s dětmi, u nichž byla diagnostikována některá z řečových vad kvalifikovaným logopedem.

Klíčová slova

Logopedie, logopedická intervence, mateřská škola, průpravná cvičení, předškolní věk, řeč, řečové vady.

Annotation

The aim of this thesis are typical examples of speech impediments of the children at the preschool age, whose speech development we track. The thesis is divided into two chapters. In the theoretical part, the thesis describes and characterizes those developmental speech impediments, which appear at this age group most often. Then the thesis describes the etiology, symptomatology, classification and diagnosis of the selected speech impediments.

Chapter Two, the practical part, is dedicated to specific areas of individual speech therapy intervention in an everyday operation of a regular unspecialized kindergarten. The main focus is put on an individual speech therapy intervention of the following speech impediments: dyslalia, tachyphemia and developmental dysphasia. We will use the option to work with children who were diagnosed with some of the speech impediments by a qualified speech therapist

Keywords

Kindergarten, preparatory exercises, preschool age, speech, speech impediments, speech therapy, speech therapy intervention.

ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 LOGOPEDIE.....	12
1.1 Instituce a osoby vykonávající logopedickou péči	13
2 ŘEČ.....	16
2.1 Vývoj řeči	16
2.2 Jazykové roviny řeči	18
2.2.1 Foneticko-fonologická rovina	18
2.2.2 Lexikálně-sémantická rovina	18
2.2.3 Morfologicko-syntaktická rovina.....	19
2.2.4 Pragmatická rovina	19
2.3 Opožděný vývoj řeči	19
3 NARUŠENÁ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOST.....	23
4 VYBRANÉ VADY ŘEČI U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	25
4.1 Dyslálie	25
4.1.1 Etiologie	25
4.1.2 Symptomatologie	26
4.1.3 Klasifikace	27
4.1.4 Diagnostika a terapie.....	28
4.2 Breptavost	28
4.2.1 Etiologie	28
4.2.2 Symptomatologie	29
4.2.3 Klasifikace	29
4.2.4 Diagnostika	30
4.3 Vývojová dysfázie	30
4.3.1 Etiologie	31
4.3.2 Symptomatologie	32
4.3.3 Klasifikace	32
4.3.4 Diagnostika	33
PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 MATEŘSKÁ ŠKOLA U STUDÁNKY	34

6	METODIKA PRÁCE	35
6.1	Cíl práce.....	35
6.2	Stanovení výzkumných otázek	35
6.3	Metody práce	35
7	VÝZKUMNÝ VZOREK	36
7.1	Časový harmonogram výzkumného šetření	36
7.2	Individuální logopedická intervence v MŠ	36
8	KAZUISTICKÉ STUDIE	37
8.1	Osobní anamnéza dítěte s dyslálií.....	37
8.1.1	Anamnéza rodinná	37
8.1.2	Anamnéza osobní	37
8.1.3	Řečový vývoj:	38
8.1.4	Prognóza	38
8.2	Osobní anamnéza dítěte s breptavostí.....	39
8.2.1	Rodinná anamnéza	39
8.2.2	Anamnéza osobní	39
8.2.3	Řečový vývoj:	39
8.2.4	Prognóza	40
8.3	Osobní anamnéza dítěte s vývojovou dysfázií.....	41
8.3.1	Rodinná anamnéza	41
8.3.2	Anamnéza osobní	41
8.3.3	Řečový vývoj:	41
8.3.4	Prognóza	42
9	PRŮPRAVNÁ CVIČENÍ.....	43
9.1	Dechová cvičení.....	43
9.2	Fonační cvičení	43
9.3	Artikulační cvičení.....	43
9.4	Motorika.....	44
9.4.1	Hrubá motorika	44
9.4.2	Jemná motorika	44
9.4.3	Grafomotorika.....	44
10	LOGOPEDICKÁ INTERVENCE VERONIKY	45

11	LOGOPEDICKÁ INTERVENCE ONDŘEJE	51
12	LOGOPEDICKÁ INTERVENCE KATEŘINY	53
13	VÝSLEDKY LOGOPEDICKÉ INTERVENCE	56
13.1	Veronika.....	56
13.2	Ondřej	56
13.3	Kateřina.....	57
14	VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	58
14.1	Vyjádření k cílům	58
14.2	Vyhodnocení výzkumných otázek.....	58
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	60
	SEZNAM ZKRATEK	62
	SEZNAM PŘÍLOH.....	63

ÚVOD

V této bakalářské práci máme záměr popsat základní informace, které se věnují problematice řečových vad a možnostem jejich intervence u dětí předškolního věku. Pokud máme zodpovědět otázku, proč jsme si zvolili právě řečové vady, pak je to proto, že nejen v odborné literatuře, ale i podle zkušenosti z každodenní praxe pedagogických pracovníků, kterých mám i ve svém rodinném okolí několik, jsme si povšimli, že v současnosti mnohem častěji přicházejí do mateřských škol děti, které mají právě takovou vadu. Je s podivem, že v rodině se tato problematika často neřeší. Samozřejmě na dítě nemají vliv pouze rodiče, jelikož dítě je také pod soustavným vlivem svého okolí. U rodičů je nutné počítat s tím, že jim pracovní a další aktivity zabírají značnou část jejich času a energie, a tak na své děti jim již nezbyvá. Velice často se ukazuje, že rodiče podobnou vadu vnímají jako jakousi roztomilost, ovšem zapominají, že řeč a komunikace bude pro dítě, u kterého nedojde k určité nápravě, budou mít často problémy při kontaktu s dalšími lidmi. Dokonce se mohou kvůli takovému nedostatku stát dost snadno terčem posměchu vrstevníků. Děti předškolního věku mohou tedy být ohroženy ve správném vývoji. Proto se v této části budeme věnovat právě vývoji řeči dětí a sledovat případné vady.

Jak ovšem podobnému následnému vývoji předejít a jak v tomto směru může být nápomocna mateřská škola? V práci vycházíme z předpokladu, že pokud se u předškoláka podaří uskutečňovat logopedickou prevenci a v případě potřeby i logopedická cvičení, může to vést i rodiče k pochopení situace.

Bakalářská práce se člení do dvou základních kapitol, přičemž z hlediska obsahové struktury je bakalářská práce standardně rozdělena na dvě základní části - teoretickou a praktickou. V teoretické části je naším cílem popsat na základě studijních zdrojů vývoj řeči u předškoláků, pochopitelně i na význam řeči jako takové. Zároveň s řečí se u jedince rozvíjí fantazie, u malých dětí bývá hodně rozmanitá, a to přináší až někdy problém, že dítě nedokáže rozeznat svou fantazii od skutečného světa a začne se bát. V tomto věku se začne zároveň pomaličku již připravovat na své budoucí školní povinnosti a školní docházku. Rozvíjí se jeho osobnost, a to jak po stránce citové, rozumové a mravní. Na tuto pasáž navazuje podkapitola, ve které přiblížíme nejčastější vývojové vady řeči, se kterými se pedagog v mateřské škole setkává.

Protože se chceme zaměřit na možnosti terapie, považujeme za potřebné v rámci teoretické části také představit, které terapeutické postupy u těchto dětí lze použít ke zlepšení situace.

V následné praktické části bakalářské práce je základním cílem přiblížit, jak uskutečnit potřebné kroky k uskutečnění logopedické intervence u zvolené skupiny předškolních dětí ve vybrané mateřské škole. Tento výzkum bude vycházet z dostupných případových studií, které vznikly ve spolupráci s učitelkou dané MŠ a rodičů. Je známou skutečností, že pokud si veřejnost všimá dětské mluvy, tak se častěji orientuje na lexikologickou složku - tedy na slovní zásobu, ale fonetická stránka bývá opomíjena. Přitom předškolní věk je hodně důležitý ve vývoji dítěte. Je to vlastně příprava pro jejich další život, kterou rodiče mohou hodně ovlivnit. Předškolní věk u dítěte provází také vývoj motorických a psychických schopností.

V těchto studiích bude uvedena základní kazuistika dítěte a metody přímé individuální logopedické intervence na rozvoji konkrétních komunikačních schopností dětí. V praktické části tak bude možné posoudit a zhodnotit alespoň v základních obrysech případný pokrok dětí, této problematice se bude věnovat kapitola Výsledky výzkumného šetření.

TEORETICKÁ ČÁST

1 LOGOPEDIE

K důležitým lidským schopnostem, které nám umožňují soužití v lidském společenství, patří komunikace. Pokud je tato schopnost narušena, pak se zhoršuje proces edukace či socializace jedince.

Na veřejnosti stále ve značné míře přežívá názor, že logopedie se zaměřuje primárně na vady a poruchy řeči. Současná realita je však výrazně jiná – dnešní logopedie je široká oblast hledání cest k řešení narušené komunikace, jejího vývoje, její diagnostikou a terapií, popř. edukací osob, u nichž je nějakým způsobem komunikace narušena.

Sám termín *logopedie* je složeninou dvou řeckých slovních základů – totiž *logos* čili *slovo* - a *paidea* čili *výchova*.¹

Logopedie jako vědní obor se plně formoval až v první polovině XX. století, a proto stále prochází vývojem a změnami. Patří tedy mezi velmi mladé, právě se emancipující vědní obory. To ovšem vede k situaci, že v logopedii panuje velmi rozmanitá situace už v oblasti definování jejího obsahu. V naší práci bude vycházet z poměrně široké definice – že logopedie znamená výchovu řeči. Tím ovšem nezavrhneme jiné koncepce, které logopedii vnímají jako disciplínu náležející mezi obory lékařské. Chceme logopedii primárně interpretovat jako obor, který se řadí do širšího rámce vědního oboru speciální pedagogiky. Náplní logopedie je pak v našem pojetí výchova vzdělávání jedinců, kteří jsou postiženi určitou vadou, která brání rozvoji sociálních kontaktů a mezilidské komunikace.²

Logopedie patří mezi nejmladší, právě se emancipující vědní disciplíny. Původně lékařský obor se postupně rozvíjí a přerůstá ze zdravotnictví do školství a dalších oblastí. Dnes chápeme logopedii jako hraniční vědní disciplínu, ve které je nutno respektovat týmovou spolupráci.³

Řeč je schopnost, která je dána pouze člověku. Její rozvoj je těsně svázán s rozvojem myšlení.⁴

---

¹ KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-1110-9, s. 11.

² PEČARKOVÁ, Jana. *Logopedie včas: otázky a odpovědi : všechno, co rodiče potřebují vědět o vývoji dětské řeči*. Praha: Raabe, 2022. ISBN 978-80-7496-502-9, s. 97.

³ RITTEROVÁ, Sofie. *Co je logopedie?* [on-line]. [cit. 2022-09-02]. Dostupné z: <http://www.logopedie-ritterova.cz/co-je-logopedie/>

⁴ LECHTA, Viktor. *Základné poznatky o logopedii*. In: Kerekrétiová, Aurélia a kol.: *Základy logopédie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. s. 16.

V rámci této práce budeme používat některé základní pojmy, jež v této části práce připomeneme. Termín logopedie byl již zmíněn. Dalším termínem pak budou pojmy *řeč* a *mluva*, které mnoha uživatelům splývají. Pojmem *řeč* budeme označovat obecnou lidskou schopnost užívat výrazové čili sdělovací prostředky, termín *mluva* pak se bude vztahovat ke způsobu, jak je *řeč* používána. Třetím pojmem, který nejen s logopedií úzce souvisí, je pojem *jazyk*, jenž označuje souhrn sdělovacích (slovních i neslovních) prostředků užívaných konkrétním národem. Rozdíl mezi *jazykem* a *řečí* spočívá v tom, že *jazyk* je výtvořem celonárodním, *řeč* se vztahuje k jednotlivci.⁵

1.1 Instituce a osoby vykonávající logopedickou péči

Logopedie je pracovní náplní činnosti řady organizací, jimž se budeme věnovat v této části práce. V podstatě se bude jednat o dvě skupiny institucí, a to instituce profesní a o instituce zájmové. Zatímco instituce profesní mohou sdružovat jen osoby, které danou profesi aktivně vykonávají (nebo ji v době své aktivní činnosti vykonávaly), tak organizace zájmové mohou sdružovat osoby různých profesí, které se o konkrétní problematiku zajímají a nějakým způsobem se na ní podílejí. Protože logopedie je oborem hraničním, budeme se zde setkávat s lékaři, speciálními pedagogy, pedagogy předškolních a školních zařízení, pracovníky speciálně pedagogických center, psychology, ale i fyzioterapeuty a mnohými dalšími.⁶

V České republice logopedickou péči realizují tři základní ministerstva, jejichž spolupráci by měla zajišťovat určené rezorty. Jde o následující složky:

- MŠMT ČR (ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy);
- MZ ČR (ministerstvo zdravotnictví);
- MPSV ČR (ministerstvo práce a sociálních věcí).

Pokud uvedená ministerstva dokážou najít způsob, jak péči financovat, měla by v optimálním případě být péče rozdělena podle následujících zásad:

- péče, kterou poskytuje instituce financovaná z prostředků školství;
- péče, kterou poskytuje instituce financovaná z prostředků zdravotnictví (zejména péče klinická).

---

⁵KRYČOVÁ, Marta. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-376-6, s. 15.

⁶PEČARKOVÁ, Jana. *Logopedie včas: otázky a odpovědi : všechno, co rodiče potřebují vědět o vývoji dětské řeči*. Praha: Raabe, 2022. ISBN 978-80-7496-502-9, s. 98.

Z této spolupráce vyplývá, že absolvent vysokoškolského oboru speciální pedagogika, jenž absolvoval státní závěrečnou zkoušku z logopedie, může působit jako logoped školský.⁷

Pokud ovšem řešíme problematiku logopedie z pohledu nabízených činností, pak se v této oblasti můžeme setkat s následujícími profesemi:

- **logoped** – v centru jeho pozornosti je zejména primární patologie komunikačního procesu. Kvalifikačním předpokladem je studium oboru logopedie na pedagogické fakultě, dále pak povinným postgraduálním studiem včetně atestace. Splňuje-li tyto požadavky, může se stát samostatně pracujícím klinickým logopedem (může tedy získat licenci k provozování vlastní soukromé praxe);⁸
- **speciální pedagog se zaměřením na poruchy učení a řeči** – zaměřuje se především na poruchy komunikačního procesu. Svou kvalifikaci získává učitelským studiem speciální pedagogiky se zaměřením na poruchy řeči a učení. V českém vzdělávacím systému se stále setkáváme se skutečností, že stále není uspokojivě vyřešeno další vzdělávání v rámci tohoto resortu;⁹
- **logopedické asistentky** – jsou osoby, které zpravidla jako první přicházejí do kontaktu s rodičem a mohou tedy podat základní informaci. Jsou to učitelky mateřských škol, které prošly krátkodobým logopedickým kurzem, kde se seznámily se základními poruchami řeči a metodami odstraňování poruch řeči. Vzhledem k nepříliš velkému rozsahu náplně kurzu je nutné, aby asistentky vždy spolupracovaly s logopedem.¹⁰

U pojmu logopedický asistent může nastat diskuse, neboť jiné zdroje předpokládají, že je absolventem vysokoškolského bakalářského studia speciální pedagogiky se zaměřením na poruchy verbální komunikace.¹¹ Nutno ovšem poznamenat, že úvahy o povinném vysokoškolském vzdělání učitelek mateřských škol byly vedeny již v roce 2016, kdy tehdejší ministryně školství a tělovýchovy K. Valachová v tiskové zprávě mimo jiné sdělila: „*Není*

---

⁷ Tamtéž, s. 98.

⁸ Tamtéž, s. 98.

⁹ Tamtéž, s. 98.

¹⁰ LECHTA, Viktor. Základné poznatky o logopédii. In: Kerekrtiová, Aurélia a kol.: *Základy logopédie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. s. 18.

¹¹ PEČARKOVÁ, Jana. Logopedie včas: otázky a odpovědi : všechno, co rodiče potřebují vědět o vývoji dětské řeči. Praha: Raabe, 2022. ISBN 978-80-7496-502-9, s. 98.

tedy na pořadu dne legislativně stanovit všem absolventům/kám středních pedagogických škol povinnost absolvovat k blízkému datu bakalářské vysokoškolské studium.“¹²

Pravděpodobně u této pracovní pozice došlo k terminologické nepřesnosti, neboť k pozici učitelky mateřské školy s výše popsanou specializací na logopedické problémy má blíže **logopedický preventista**, což je středoškolsky vzdělaný pedagog, který absolvoval kurz logopedické prevence a působí v resortu školství, kde je zařazen i do platového systému.¹³

Shrneme-li tedy tyto informace, chápeme, že v oblasti logopedické péče i vzdělávání potřebných odborníků převládá poněkud složitá situace. Situace. Vzhledem k tomu, že potřeba logopedických odborníků neklesá, jde nepochybně o téma k zamyšlení. Proto se obáváme, že ekonomické zájmy zde budou mít zcela zásadní převahu nad vzdělávacími.

---

¹²*Vyjádření ministryně Kateřiny Valachové k diskusi o potřebě vysokoškolského vzdělání učitelů/ek mateřských škol.* [on-line]. [edit. 2016-10-14]. [cit. 2022-09-21]. Dostupné na [www: https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-k-clanku](https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-k-clanku)

¹³VAŠÍKOVÁ, Jana. *Význam primární logopedické prevence v rozvoji řečových a jazykových schopností dětí předškolního věku.* Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, 2017. ISBN 978-80-7454-713-3, s. 16.

2 ŘEČ

Pokud chceme vysvětlovat problematiku komunikace a narušení komunikačních schopností, pak musíme nejprve pojednat o termínech řeč, jazyk, jejich významech a užití.

Pojmem komunikace budeme rozumět výměnu, tj. vydávání, příjem a zpracování informací. Sám termín informace pak označuje jakoukoliv změnu v činnostech, projevech či složení příjemce, kdy tuto změnu vyvolává působení signálu, což je vysílání energie v určité podobě (světelné, zvukové, ...) a intenzitě, přičemž zásadní je skutečnost, že tato energie působí na příjemce. I když byly prokázány jisté základní formy komunikace i u nižších organismů (hmyz komunikuje především chemickými signály, vyšší organismy pak používají formy složitější).¹⁴

Řeč je specificky lidskou schopností. Pokud hovoříme o vědomém používání jazyka jako složitého systému znaků a symbolů ve všech jeho formách, bude skutečně velmi obtížné najít na naší planetě jiný živočišný druh, který by používal srovnatelný komunikační prostředek. Schopnost řeči nám není vrozena, rozvíjí se teprve při verbálním styku s okolím. Dále je potřebné připomenout, že na této lidské schopnosti se podílejí jak konkrétní mluvní orgány, které vytvářejí tzv. vnější řeč, ale že neméně důležitým prvkem je činnost mozkových hemisfér, které činnost mluvidel řídí a které jsou také schopny vytvářet tzv. vnitřní řeč. Termínem zevní řeč pojmenováváme schopnost člověka užívat mluvidla k produkci sdělovacích prostředků, pojem vnitřní řeč označuje chápání, uchovávání a vyjadřování myšlenek pomocí slov (verbálně i graficky, tedy písmem).¹⁵

Primárně bude v popředí našeho zájmu stát komunikace mezilidská, jelikož člověk je tvor společenský a vlivem společnosti je přetvářen a dotvářen, bez působení mezilidské komunikace by se nestal člověkem, protože život v lidské společnosti se neobešel - a vlastně ani dnes se neobejde - bez vzájemné výměny informací, jelikož výměna informací slouží k uspokojování potřeby biologické i společenské, můžeme hovořit o jistém hladu po informacích.¹⁶

2.1 Vývoj řeči

Dobrý logoped chápe význam toho, že si osvojil znalost fází vývoje řeči u intaktního dítěte. Tuto znalost totiž může aplikovat při hodnocení situace u dítěte, u kterého se

---

¹⁴KRYČOVÁ, Marta. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-376-6, s. 21.

¹⁵KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-1110-9, s. 27.

¹⁶KRYČOVÁ, Marta. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-376-6, s. 21.

setkáváme s nějakou obtíží v komunikačních schopnostech. Vývoj řeči není izolován od ostatních složek vývoje osobnosti, ale je ovlivňován vývojem smyslového vnímání, motoriky, myšlení a celkovou socializací. Téma vztahu vývoje řeči a myšlení bylo a je analyzováno řadou odborníků, což naznačuje, že jde stále o oblast nabízející prostor pro další bádání.¹⁷

Výzkum, který sleduje, jak se vyvíjí řeč od samých začátků až po její sociálně vyhovující úroveň, probíhá už velmi dlouho. Již v 19. století si odborníci povšimli, že vývoj řeči prochází jistými etapami a že tento vývoj není u všech dětí stejně rychlý. Jádrem odpovědi na tuto problematiku by musel být poměrně rozsáhlý exkurs do tezí o vývoji centrální nervové soustavy (CNS) od nižší k vyšší nervové činnosti.¹⁸

Z osobností, které se tomuto tématu věnovaly, lze jmenovat nejen Švýcara Jeana Piageta, ale třeba i Rusa Lva Vygotského. Při studiu tématu se ukázalo, že tyto dva psychologové, kteří byli tradičně stavěni do jistého názorového protikladu, se v mnoha bodech svých úvah spíše vzájemně přibližovali. Vygotskij chápe řeč jako zásadní prvek ve vývoji jedince. Primárně podle jeho názoru řeč slouží k dorozumívání, ale také jejím prostřednictvím probíhá myšlení. V prvních fázích života jsou slova jen jakási citově zabarvená zvolání, postupně začínají pojmenovávat předměty, až nakonec označují abstraktní pojmy.¹⁹

Akceptujeme názor, že vývoj řeči probíhá v těsné souvislosti s vývojem nervové činnosti, a to jak nižší, tak i vyšší, neboť např. samotný proces mluvení (artikulace) je podmíněn dýcháním, které je řízeno vývojově velmi starou mozkovou oblastí - v tomto případě konkrétně činností uzliny na spodině čtvrté mozkové komory. Ta také řídí i krevní oběh či přijímání potravy, tedy má na starosti primární životní funkce organismu.²⁰

Bylo by samozřejmě v souvislosti s předchozím možné popsat podíl nižší nervové činnosti na vytváření základů řeči. Již první nádechy a výdechy po narození je reflexně provázen hlasem, kdy se prvotní hlasové projevy (tzv. broukání) zhruba od šestého týdne života mění v souvislosti s vývojem nervových drah a nabývají citového zabarvení, v němž lze již pozorovat spokojenost či nespokojenost.²¹

---

¹⁷LECHTA, Viktor. Základné poznatky o logopédii. In: Kerekrétiová, Aurélie a kol.: *Základy logopédie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. s. 17.

¹⁸KRYČOVÁ, Marta. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-376-6, s. 32.

¹⁹VYGOTSKIJ, Lev Seměnovič. *Psychologie myšlení a řeči*. Vyd. 1. (jako komentovaný výbor, celkově v češtině 3.). Praha : Portál, 2004. Psychologie (Portál). ISBN 80-7178-943-7, s. 97.

²⁰KRYČOVÁ, Marta. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-376-6, s. 33.

²¹Tamtéž, s. 34.

2.2 Jazykové roviny řeči

Řeč je komplexní schopnost, která má, jak jsme již naznačili, složitější strukturu. Řeč můžeme rozdělit na několik jazykových rovin.

2.2.1 Foneticko-fonologická rovina

V rámci této roviny se jedná o sluchové rozlišování hlásek mateřského jazyka a jejich výslovnost. Schopnost odlišit hlásky od okolních zvuků (můžeme použít i termín – od rušivých zvukových šumů) se začíná rozvíjet již v kojeneckém věku. Rozlišit všechny hlásky dokáže jedinec po šestém roce, horní hranice je sedm až osm let. Do pěti let tedy považujeme nesprávnou výslovnost za fyziologickou (tedy patřící k věku), od pěti do sedmi let za prodlouženou fyziologickou (tedy širší normu) - v této době je nutné věnovat dítěti odbornou péči zaměřenou na navození správné výslovnosti. Po sedmém roce je již málo pravděpodobné, že se výslovnost upraví spontánně a také logopedická terapie je více náročná, přitom s menšími úspěchy než v předchozím období.²²

Právě zvuková stránka řeči bude v centru našeho výzkumného zájmu, a proto se jí budeme věnovat o něco více. Zvuková stránka řeči je předmětem nauky fonetika. Možná si plně neuvědomujeme, že dítě se učí mluvit napodobováním, tj. jeho mluva bude taková, jak mluví jeho vzor. To s sebou nese požadavek nejen na úroveň mluvy v rámci rodiny, ale klade to i artikulační požadavky na pedagogy v mateřských školách a přinejmenším na 1. stupni základních škol (tzv. elementaristy).²³

Pro logopedickou praxi je pak vhodné vědět, jak se na mluvení podílí ústrojí dechové, kdy se na mluvení podílí především výdechový proud vzduchu. S tím pak souvisí potřeba dovednosti ovládat dýchání v souladu s potřebami mluvení (a třeba také zpěvu). Pro vytváření artikulované řeči je pak nezbytné nejen ústrojí hlasotvorné (hlasivky), které vytvářejí samotný hlas, ale i ústrojí hláskotvorné, které se podílí na vytváření samohlásek a souhlásek.²⁴

2.2.2 Lexikálně-sémantická rovina

Tato rovina zahrnuje porozumění řeči v okruhu běžného hovoru, ale také chápání instrukcí, výkladu, pojmů, sdělení, vyprávění. Proto do tohoto pole působnosti řadíme nejen obecnou úroveň vyjadřování (aktivní slovní zásoba), ale také dovednost souvislého

---

²² GOŠOVÁ, Věra. *Řeč, komunikace*. [on-line]. [edit. 2011-12-19]. [cit. 2022-09-21]. Dostupné na [www: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/R/%C5%98e%C4%8D%2C_komunikace#V.c3.b_dvoj_.c5.99e.c4.8di](https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/R/%C5%98e%C4%8D%2C_komunikace#V.c3.b_dvoj_.c5.99e.c4.8di)

²³ KRYČOVÁ, Marta. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-376-6, s. 51.

²⁴ Tamtéž, s. 53.

a smysluplného pojmenování toho, co si jedinec myslí, co vnímá, dále pak definování pojmů, popis či samostatné vyprávění, vědomou aplikaci lexikální zásoby.²⁵

2.2.3 Morfologicko-syntaktická rovina

V této oblasti řešíme řeč z pohledu užívání jednotlivých slovních druhů, flexi slov (konjugaci čili časování, deklinaci čili skloňování) a v neposlední řadě také tvoření vět a souvětí (skladbu čili syntax). Jedinec po 4. roce života zpravidla používá všechny druhy slov, vyjadřuje se ve větách a souvětích. Do 4. roku života považujeme neobratnosti v morfologii i syntaxi za podmíněné vývojem osobnosti. Pokud však přetrvávají ve větším rozsahu i později, zpravidla signalizují pozvolnější vyzrávání řeči.²⁶

2.2.4 Pragmatická rovina

V této rovině studujeme využití řeči v komunikační praxi. Zajímá nás např. to, zda jedinec si dokáže vyžádat určitou informaci, jeli schopen vyjádřit vztahy, pocity apod. Důležitým prvkem je úroveň tvorby dialogu, zda jedinec dokáže střídat role naslouchajícího a mluvícího a udržovat téma hovoru. Osobitou a občas opomíjenou částí této roviny je rovněž užívání prvků neverbální komunikace, jako je mimika, gestikulace a zejména oční kontakt.²⁷

2.3 Opožděný vývoj řeči

Vývoj řeči nelze oddělit od vývoje ostatních schopností člověka. Pokud vývoj těchto schopností v určitém věku v ostatních oblastech zaostává, nelze očekávat, že by vývoj řeči probíhal bez obtíží.

Dítě ve věku od narození do zhruba tří měsíců věku už umí rozlišit lidský hlas od jiných zvuků. Kromě toho vydává reflexivní zvuky (např. pláč). Od osmého týdne života můžeme pozorovat zvuky označované jako broukání. Následně v období od 4. do 8. měsíce dítě už vnímá přízvuk a intonaci řeči. V osmém měsíci registrujeme fyziologickou echolálii a první žvatlání. To je signál, že zanedlouho se setkáme s řečí. U dětí se sluchovou vadou (neslyšících) se uvedené žvatlání vytrácí. Děti kolem 8. až 12. měsíce věku začínají rozumět výrazům, jako jsou: dej mi, hači, haji, udělej pápá a další. V tomto věku dítě už umí spojit vyslovené jméno se svou osobou.²⁸

---

²⁵ GOŠOVÁ, Věra. *Řeč, komunikace*. [on-line]. [edit. 2011-12-19]. [cit. 2022-09-21]. Dostupné na [www: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/R/%C5%98e%C4%8D%2C_komunikace#V.c3.bdvoj_.c5.99e.c4.8di](https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/R/%C5%98e%C4%8D%2C_komunikace#V.c3.bdvoj_.c5.99e.c4.8di)

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ ZEŽULKOVÁ, Eva. *Vybrané otázky logopedické teorie a praxe*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. ISBN 978-80-7464-961-5, s. 24.

K významnému pokroku v oblasti rozvoje řeči dochází v batolecím období. Jedná se o druhý až třetí rok života dítěte, kdy dítě získává druhově specifické charakteristiky, které nás lidi odlišují od ostatních živočišných druhů, chodí vzpřímeně a začíná mluvit. Už koncem prvního roku umí dítě dát najevo porozumění řeči tím, že umí vykonat na výzvu jednoduchou činnost (zatleská apod.) a že porozumí jednoduchému zákazu (často spojenému s náležitou intonací a očním kontaktem). Již si dovede spojit pojmenování s dotyčnými předměty (např. tak, že předmět ukáže, podívá se na něj apod.) Dítě již používá první slova, i když často jde spíše jen o zvuky onomatopoické, kdy dítě napodobuje zvuky fyzikální, hlasy zvířat apod. Nejde tedy ještě o zvukové symboly předmětů a dějů.²⁹

Přibližně po druhém roce života se u dětí setkáváme s tvorbou prvních vět. I když dítě ještě neumí plně vnímat čas, dokáže u sloves použít minulý čas. Z pohledu logopedie se stává důležitou etapou okolo 30. měsíce života, kdy dítě zkouší spojovat výpovědi do souvětí. Přesto však i nadále vývoj řeči mezi prvním a třetím rokem není u všech dětí stejnoměrně rychlý, ale většina rozdílů vymizí v předškolního období.³⁰

Jak vyplývá ze studijní literatury, není nijak neobvyklé, že dítě v mateřské škole ještě nemluví. Tři roky věku jsou hranicí, kdy ještě můžeme mluvit o tzv. prodlouženém období nemluvnosti. Pokud dítě dobře slyší, reaguje na běžné slovní výzvy, ale nemluví či mluví málo, neměli bychom mít zásadní obavy. Často postačí porovnat dítě s jeho vrstevníky, v případě nemožnosti takového srovnání požádat o radu logopeda.³¹ Příčiny nemluvnosti mohou být velmi různorodé, ale zpravidla platí, že si všimáme, zda zpoždění nebo omezené řeči trvá od začátku, nebo zda dítě mluvit přestalo. Jedná-li se o dítě bystré, jehož chování je v souladu se situací, toto zpoždění se většinou samovolně dožene ve čtvrtém roce života. Studijní zdroje jako častou příčinu opoždění řeči uvádějí potlačovanou vrozenou levorukost. Následně často postačí navodit volné používání dominantní ruky. Na celkovém duševním vývoji se neprojeví, není-li ovšem tato situace podmíněna citovou deprivací v rodině.³² Tuto deprivaci v současné době významně posiluje nadužívání telefonů či tabletů, jež jsou dítěti často nabízeny jako zdroj zabavení a vyplnění času. Důsledky této rostoucí závislosti se u mnoha dětí projevují na psychické izolovanosti a s ní souvisejícími problémy s řečovou komunikací.

---

²⁹KAPALKOVÁ, Svetlana. Vývin řeči. In: Kerekreťiová, Aurélia a kol.: *Základy logopedie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. 107...

³⁰ZEZULKOVÁ, Eva. *Vybrané otázky logopedické teorie a praxe*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. ISBN 978-80-7464-961-5, s. 27.

³¹GÚTHOVÁ, M. Dyslália. In: Kerekreťiová, Aurelia a kol. *Základy logopedie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. 140.

³²KRYČOVÁ, Marta. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-376-6, s. 142.

Opožděný vývoj řeči může být nejnápadnějším příznakem klinického obrazu, ale musíme počítat i s možností, že jde o součást dalších vývojových poruch. V odborné literatuře se lze setkat s pojmem opožděný vývoj prostý, jenž nezahrnuje specifické potíže vzniklé podle dalších diagnostikovaných příčin.³³

Považujeme za přínosné připomenout, že kromě artikulace a slovní zásoby se u dítěte postupně prohlubuje dovednost způsobu lidského rozhovoru - tj., že dítě začíná akceptovat střídání rolí mluvčího a posluchače. Dítě si často již před koncem prvního roku osvojuje užívat a rozumět konvenčním gestům, ale teprve ve druhé polovině druhého roku života začíná chápat symbolický význam slov. Samozřejmě to neplatí shodně o všech dětech, ale zatímco ve 12 měsících dítě užívá asi 6 slov, v 18 měsících 20-30 slov a ve dvou letech asi 200-300 slov. S tím souvisí i postupné osvojování větných vzorců, kdy dítě postupně zvládá spojovat dvě a posléze více slov, která se učí se zřetelem na větnou konstrukci náležitě ohýbat (podstatná a přídavná jména), posléze i časovat (slovesa, kde je zjevná vazba na užívání zájmen).³⁴

Shrneme-li svá předchozí tvrzení, docházíme k závěru, že základní vývoj řeči a výslovnosti se uzavírá okolo sedmého roku života dítěte. Do sedmi let je výslovnost přístupná změnám, lze ji ovlivnit, protože zatím není v nás plně zakódována. Po sedmém roce se již všechny získané návyky, ale i zlovyky fixují. Pozorujeme-li u dítěte do sedmého roku výslovnostní chybu, považujeme ji za jev vývojový, později již plně za vadu.³⁵

Je pochopitelné, že případná klasifikace jednotlivých poruch řeči se odvíjí od toho, které hledisko bylo pro autora primární.

Pokud budeme za základní hledisko považovat průběh vývoje řeči, pak k základním poruchám vývoje řeči náležejí:

- **opožděný vývoj řeči prostý**, kde se za příčiny považují dědičnost, opožděné vyžívání CNS, negativní výchovné vlivy či lehká porucha sluchu. Hlavním příznakem je opoždění v oblasti řečového projevu. Příznaky se zvolna mění, zpočátku je nápadná narušenost obsahové stránky řeči, kdy dítě má nižší slovní zásobu. Po jejím rozšíření můžeme pozorovat opoždění formální stránky řeči, kdy například přetrvává chybná výslovnost některých hlásek;

---

³³ VAŠÍKOVÁ, Jana. *Význam primární logopedické prevence v rozvoji řečových a jazykových schopností dětí předškolního věku*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, 2017. ISBN 978-80-7454-713-3, s. 56.

³⁴ KAPALKOVÁ, Svetlana. Vývin řeči. In: Kerekreťiová, Aurélia a kol.: *Základy logopédie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. 107...

³⁵ KAPALKOVÁ, Svetlana. Vývin řeči. In: Kerekreťiová, Aurélia a kol.: *Základy logopédie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. 97.

- **omezený vývoj řeči**, jenž je často spojen s mentálním postižením či hlubší poruchou sluchu. U této poruchy lze doložit potíže v oblasti obsahové stránky řeči, kdy přetrvávají obtíže s chápáním významu slov. Mohou být narušeny i modulační faktory řeči, což vede ke špatné srozumitelnosti řeči;
- **přerušovaný vývoj řeči**, jenž bývá spojen s předchozím úrazem, nádorovým onemocněním mozku či vážným mentálním postižením, dochází k zastavení vývoje řeči. Když se diagnostikovanou příčinu podaří odstranit, je možnost na postupné dosažení obvyklé normy;
- **scestný vývoj řeči**, který se projevuje odchylkou od normy jen v některé oblasti, se obvykle projevuje vadnou artikulací, jejíž příčinou bývají nejčastěji vývojové orgánové anomálie.³⁶

Když pro nás bude primárním kritériem věk, můžeme poruchy vývoje řeči třídit následovně:

- **fyziologická nemluvnost**, je zcela přirozené období vývoje dítěte, kdy teprve prochází přípravnými předřečovými stadii vývoje řeči;
- **prodloužená fyziologická nemluvnost**, nemusí být vývojová vada, pokud není prokázáno postižení sluchu, intelektu či motoriky, zejména jde-li o období do cca 3 let života dítěte;
- **vývojová nemluvnost**, již vývojová porucha je, kdy nejde o úplnou němotu, ale o poruchu danou individuálním vývojem.³⁷

---

³⁶VAŠÍKOVÁ, Jana. *Význam primární logopedické prevence v rozvoji řečových a jazykových schopností dětí předškolního věku*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, 2017. ISBN 978-80-7454-713-3, s. 56.

³⁷ Tamtéž, s. 55.

3 NARUŠENÁ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOST

Narušená komunikační schopnost patří k základním termínům současné logopedie. Není snadné vymezit stav normální, a proto je obtížné i určení, kdy už se jedná o narušení normy. Hodnotíme-li, zda o takové narušení jde, musíme brát v úvahu i to, ve kterém jazykovém prostředí osoba žije, jaké má vzdělání, zda komunikační dovednosti patří k jejím profesionálním dovednostem apod.³⁸

Za narušení normy nemůžeme považovat situace, které jsou fyziologickými jevy - např. okolo 3.-4. roku života se může objevit tzv. fyziologická neplynulost, což ale ještě není projev narušené komunikační schopnosti. Stejně tak do 4 let se setkáváme s fyziologickým dysgramatismem, což jsou nedostatky v gramatické stavbě věty. Teprve odborník dokáže posoudit, zda se skutečně jedná o fyziologickou nevyzrálou nebo jde již o problém způsobený smyslovou poruchou. Lze tedy akceptovat názor, že komunikační schopnost jednotlivce je narušena tehdy, když některá z rovin jeho jazykových projevů působí nesouhlasně k jeho komunikačnímu záměru.³⁹

Dojde-li k narušení zmíněné normy, pak pozorujeme, že dítě nezvládá porozumět mluvené řeči, popř. jeho vyjadřovací schopnosti neodpovídají obvyklé úrovni konkrétního věku. K narušení vývoji řeči dochází z různých důvodů, přičemž tato porucha může doprovázet jinou diagnózu, ovšem je možná i situace, kdy jde o samostatné onemocnění.⁴⁰

Musíme pochopitelně připustit, že jakékoliv posuzování nějaké podoby narušené komunikační schopnosti nám bude velmi často ztěžovat různorodost mezilidské komunikace jako takové.⁴¹

K hlavním příčinám vzniku narušené komunikační schopnosti patří příčiny způsobené v jednotlivých vývojových stádiích nebo příčiny dané nějakým faktorem (lokalizací).⁴²

Z hlediska času jde tedy o příčiny vzniklé v období:

- prenatálním (období před narozením);
- perinatální (průběh porodu);
- postnatální (po porodu).

---

³⁸ KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-1110-9, s. 53.

³⁹ Tamtéž, s. 54.

⁴⁰ Mikulajová, Marína. *Narušený vývin řeči*. In: Kerekreťiová, Aurélie a kol.: *Základy logopedie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. s. 117.

⁴¹ BENDO VÁ, Petra. *Dítě s narušenou komunikační schopností ve škole*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3853-6, s. 18.

⁴² LECHTA, V., a kol. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-801-5, s. 102.

Pokud dojde k narušení řečového vývoje, jeho příčiny nebývají v detekovaném získaném mozgovém poškození, ale o jemnější abnormality ve vývoji mozkové kůry, které postihují tzv. řečové zóny mozku levé hemisféry, přičemž mohou zasahovati do jiných oblastí. Z hlediska lokalizace příčiny jde zejména o:

- genové mutace;
- aberace chromozomů;
- vývojové odchylky;
- orgánová poškození receptorů (poruchy sluchu a návazné problémy při porozumění řeči);
- poškození mozkových center souvisejících s řečí;
- poškození efektorů (poruchy řečové produkce);
- působení nevhodného a nedostatečně stimulujícího prostředí;
- nebo narušení sociální interakce.

Rozsah mozkové patologie souvisí se závažností komunikační poruchy a pravděpodobně způsobuje, že děti kromě jazykového deficitu mají i jiné vývojové dysfunkce (tzv. komorbidita).⁴³

Narušení komunikační schopnosti může být částečné, ale i totální. V české odborné literatuře se od 90. let 20. století používá klasifikace narušené komunikační schopnosti podle symptomu, jenž je pro konkrétní případ nejtypičtější. Tato klasifikace pracuje s 10 základními kategoriemi:

- vývojová nemluvnost - vývojová dysfázie;
- získaná orgánová nemluvnost - afázie;
- získaná psychogenní nemluvnost - mutismus;
- narušení zvuku řeči - rinolalie a palatolalie;
- narušení plynulosti řeči - tumultussermonis, balbuties);
- narušení článkování řeči - dyslalie, dysartrie;
- narušení grafické stránky řeči;
- symptomatické poruchy řeči;
- poruchy hlasu;
- kombinované poruchy a vady řeči.⁴⁴

---

⁴³MIKULAJOVÁ, Marína. Narušený vývin řeči. In: Kerekrétiová, Aurélia a kol.: *Logopédia*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2016. ISBN 978-80-223-4165-3, s. 19.

⁴⁴LECHTA, V., a kol. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-801-5, s. 55.

4 VYBRANÉ VADY ŘEČI U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

4.1 Dyslálie

Pojmem dyslálie čili českým termínem patlavost pojmenováváme jednu z nejrozšířenějších poruch řeči. Řadíme ji mezi poruchy článkování řeči. Setkáváme se s ní jak u dětí, tak ji můžeme diagnostikovat také u dospělých. Její podstatou je vadné tvoření hlásek. U této řečové vady bývá narušena výslovnost jedné nebo více hlásek. Současně je potřeba nezapomínat na to, že každému období odpovídá výslovnost určitých hlásek. Proto pokud dítě ve třech letech nezvládá některou obtížnou českou souhlásku, pak vezme, to jsou hlásky artikulačně náročné, a proto se většině dětí v tomto věku vyslovit nedaří, což je naprosto přirozené.⁴⁵

Dyslálie ovlivňuje také komunikaci a socializaci jedince a může se projevovat v různých situacích, jako jsou například škola, práce nebo vztahy s ostatními lidmi. Proto je důležité tuto poruchu rozpoznat a přistoupit k ní včasnou a adekvátní terapií, která dokáže zlepšit výslovnost a komunikaci jedince a pomoci mu tak v dosažení optimálního vývoje.⁴⁶

4.1.1 Etiologie

Dyslálie je porucha řeči, která se projevuje neschopností správně vyslovovat zvuky nebo skupiny zvuků, které jsou obvykle součástí řeči. Tato porucha může být způsobena různými faktory, jako jsou poruchy sluchu, anatomické vady, neurologické poruchy, psychické faktory nebo jiné příčiny.

Mezi biologické faktory, které jsou velmi pravděpodobně spojeny s dyslálií, patří například genetické faktory, poruchy sluchu, poruchy v řečovém a jazykovém centru mozku nebo neurologické poruchy. Například porucha sluchu, jako je nedoslýchavost, může ovlivnit vývoj řeči, protože dítě nemůže slyšet správně zvuky řeči a reprodukovat je. Anatomické vady, jako jsou například vadné chrupavky hrtanu nebo patologické odchylky v tvorbě rtů a jazyka, mohou také ovlivnit vývoj řeči.

Psychologické faktory mohou také ovlivnit rozvoj dyslálie, jako jsou například poruchy vnímání, poruchy pozornosti a hyperaktivní poruchy, poruchy autistického spektra a poruchy učení. Tyto poruchy mohou ovlivnit schopnost dítěte vnímat, zpracovávat a reprodukovat řečové zvuky a vzorce.

---

⁴⁵GÚTHOVÁ, M. Dyslálie. In: Kerekrétiová, Aurelia a kol. *Základy logopédie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. 144.

⁴⁶Tamtéž, s. 145.

Není zatím zcela jednoznačně určeno, nakolik další faktory, jako je nedostatečná stimulace řeči v raném věku, nedostatek řečových podnětů a negativní vlivy rodinného prostředí, mohou ovlivnit vývoj řeči a přispět k vývoji dyslálie.⁴⁷

Jedním z významných faktorů podle některých výzkumů bývá rodinné prostředí, neboť dítě může vyslovovat nesprávně stejné hlásky jako některý další rodinný příslušník. Často bývá příčinou tzv. mazlivá (extrémně šišlavá) řeč dospělých na dítě, které tuto výslovnost převezme nápodobou. Dalšími potížemi mohou být motorická (pohybová) neobratnost dítěte (obtíže s obratností jazyka, rtů, tváří, poruchy sluchu a poruchy fonemického sluchu (dítě nedokáže sluchově rozlišovat jednotlivé hlásky - např. C - Č, S - Š, Z - Ž apod. Potíže způsobuje také např. mentální retardace, ADHD či odchylky ve vývoji řečových orgánů: přirostlá podjazyková uzdička, defekty chrupu.⁴⁸

Je důležité zdůraznit, že dyslálie je často způsobena kombinací různých faktorů a příčin a v každém konkrétním případě je nutné individuální diagnostiku a terapii přizpůsobit konkrétním potřebám a vlastnostem dítěte.⁴⁹

4.1.2 Symptomatologie

Symptomatologie dyslálie je různorodá a závisí na konkrétním typu dyslálie a na individuálních vlastnostech osoby. Některé běžné příznaky dyslálie mohou zahrnovat:

- poruchy výslovnosti na úrovni fonetické: osoba s dyslalií má potíže s výslovností některých hlásek, skupin hlásek, kdy hlásky vynechává, zaměňuje či nahrazuje;
- poruchy výslovnosti na úrovni fonologické: osoba s dyslalií má problémy v plynulé řeči, kdy jsou jednotlivé hlásky ovlivňovány hláskami předcházejícími nebo následujícími. Častým jevem jsou poruchy rytmu řeči, což se projevuje například prodlužováním, zkracováním výslovnosti, nepravidelným tempem řeči. Objevují se i symptomy jako potíže s intonací a melodií řeči, což se projevuje například monotónním nebo příliš vysokým hlasem, nesprávným zdůrazňováním slov věty.⁵⁰

---

⁴⁷Patlavost (dyslálie). *DYSLÁLIE – VÝVOJOVÁ PORUCHA ARTIKULACE*. Asociace klinických logopedů České republiky. [online]. [cit. 2023-02-12]. Dostupné na WWW: <https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--co-je-to--patlavost>

⁴⁸ *Dyslálie*. [on-line]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW: <https://www.logopedonline.cz/poruchy-rci/dyslalie/>

⁴⁹VÁŠÍKOVÁ, Jana. *Význam primární logopedické prevence v rozvoji řečových a jazykových schopností dětí předškolního věku*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, 2017. ISBN 978-80-7454-713-3, s. 57.

⁵⁰KRAHULCOVÁ, Beáta. *Dyslálie - patlavost: vady a poruchy výslovnosti*. Praha: Beakra, 2013. ISBN 978-80-903863-1-0, s. 29.

4.1.3 Klasifikace

U dyslálie rozlišujeme různé typy v závislosti na specifických zvucích, které jsou obtížné pro výslovnost, a také na závažnosti poruchy. Existuje několik principů, podle nichž klasifikujeme poruchu. Mezi typy dyslálie patří artikulační dyslálie, ve které jsou obtížné vyslovovat jednotlivé hlásky nebo skupiny hlásek, nebo fonologická dyslálie, ve které jsou obtížné rozpoznávat a používat určité hláskové vzorce.⁵¹

Jak uvádí studijní zdroje - cit.: „*Dělení podle příčin (z etiologického hlediska) je tradičně na dyslalii funkční a orgánovou.*“⁵²

Z hlediska funkčního rozlišujeme následující typy:

- senzoričnou dyslalii: narušené schopnosti sluchové diferenciacce;
- motorickou dyslalii: artikulační neobratnost, způsobená patologickou artikulační dynamikou.

Nelze však opomenout ani třídění z hlediska závažnosti poruchy či jejímu vztahu k některému neurologickému mechanismu řeči:

- podle závažnosti: dyslalii klasifikujeme jako mírnou, středně těžkou nebo těžkou dyslalii, kdy současně sledujeme počet postižených hlásek (dyslálie mnohočetná či naopak parciální);
- podle neurologických příčin: dyslálie akustická (vady sluchu), labiální (defekty rtu), dentální (defekty zubů), palatální (anomálie patra), linguální (anomálie jazyka) či nazální (narušení nosovosti).⁵³

Dyslálie z hlediska vývoje jedince, pak specifikujeme několik vývojových etap:

- období do 5 let: období fyziologické dyslálie;
- mezi 5 a 7 rokem života: prodloužená fyziologická dyslálie;
- po sedmém roce: pravá dyslálie.⁵⁴

Bereme-li v úvahu rozsah narušení artikulace, pak konkretizujeme dyslalii mnohočetnou (dyslalia univerzalis), multiplex (gravis) a parcialis (levis, simplex), kdy typ dyslálie parcialis rozdělíme na typ monomorfni a polymorfni.⁵⁵

---

⁵¹ *Dyslálie*. [on-line]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW: <https://www.logopedonline.cz/poruchy-rci/dyslalie/>

⁵² KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-1110-9, s. 105.

⁵³ Tamtéž, s. 106.

⁵⁴ BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada, 2012. 236 s. ISBN 978-80-247-3008-0, s. 43.

⁵⁵ Tamtéž, s. 46.

4.1.4 Diagnostika a terapie

Jakmile je dyslalie diagnostikována, je možné zahájit vhodnou terapii. Shrňeme-li postupy některých terapeutických metod, pak můžeme uvést:

- artikulační terapie: tento typ terapie se zaměřuje na vylepšení artikulačních schopností pacienta, což zahrnuje opakování a procvičování jednotlivých hlásek nebo skupin hlásek, aby se dosáhlo přesné a jasné výslovnosti;
- fonologická terapie: u této terapie se zaměřuje na zdokonalení fonologických schopností pacienta, tj. na rozpoznávání, organizaci a reprodukci hlásek v řeči. Častou metodou je trénink metodou párování slov, která se liší pouze jednou hláskou, aby se vylepšila schopnost rozlišování mezi podobnými hláskami. Při terapii se musí dbát na specifika, která jsou spojena s daným obdobím vývoje řeči.

Vždy, když se dítě učí vyslovovat hlásku, používá se při vyvození takzvaná pomocná hláska (např. hláska C se vyvozuje z hlásky T). Tímto způsobem se dítě vždy učí nový vzor artikulace hlásky a lépe tak opustí svůj původní nesprávný způsob výslovnosti. Stejně jako u jiných řečových poruch je důležité si uvědomit, že léčba dyslalie může být dlouhodobý proces a vyžaduje trpělivost a spolupráci mezi pacientem, rodinou a terapeutem.⁵⁶

4.2 Breptavost

Dříve byla breptavost chápána jako neuróza řeči, ovšem v současnosti ji chápeme jako poruchu, u níž dochází k narušení plynulosti řeči. Pro breptavost je charakteristické extrémně zrychlené tempo řeči, a tak se řečový projev stává nesrozumitelným, jelikož mluvčí často nevyslovuje slabiky či části slov. U malých dětí byl potvrzen vztah mezi breptavostí a lehkou mozkovou dysfunkcí (LMD). Současně je potřebné doplnit, že termín nemusí být nutně diagnózou, ale jde spíše o popisný termín označující poruchu řeči, která může doprovázet různé psychické a neurologické poruchy.⁵⁷

4.2.1 Etiologie

Etiologie není zcela jasná, nepochybně jistou roli hraje dědičnost, ale vyloučit nelze ani tzv. organický podklad – nedostatečná zralost centrální nervové soustavy, minimální poškození v podkorové oblasti, drobné patologické změny na EEG. Není vyloučena možnost označovaná jako teorie integrity CNS, která předpokládá obtíže v bazálních gangliích a také souvislost s poruchami učení a pozornosti. Nejedná se však o teorii jedinou, stejně tak lze zvažovat, nakolik pravděpodobné jsou modely narušení schopnosti kognitivního zpracování

⁵⁶Dyslalie. [on-line]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW: <https://www.logopedonline.cz/poruchy-rci/dyslalie/>

⁵⁷ LECHTA, Viktor. Brblavost'. In: Kerekrétiiová, Aurélie a kol.: *Logopédia*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2016. ISBN 978-80-223-4165-3, s. 145.

projevující se v narušení pozornosti, hybnosti mluvních orgánů, narušení řečového zpracování a jejich kombinace. Třetí model, obvykle označovaný jako genetický, hledá souvislost s genetickou odlišností muže a ženy, neboť předpokládá vyšší pravděpodobnost breptavosti u mužů v poměru 4:1.⁵⁸

4.2.2 Symptomatologie

Pravděpodobně nejnápadnějším symptomem je překotné tempo řeči a z toho vyplývající narušená artikulace (mluvčí má problém v tempu řeči správně vyslovovat). K dalším projevům náležejí opakování a redukce slabik, dýchací dysrytmie, hlasové poruchy, jež se objevují kvůli nekoordinované respiraci a fonaci) a také tzv. dysprozodie čili narušená melodie (bývá velmi monotónní), nevýrazný rytmus a dynamický přízvuk.

Je nutné vzít v úvahu, že dochází i k narušení řeči, neboť myšlení předbíhá řeč, nebo řeč předbíhá myšlení, a tak člověk s breptavostí formuluje jazykově chybné věty. Sémantická neplynulost přechází do gramatické a ta následně do fonetické neplynulosti. To si mluvčí zpravidla neuvědomuje, jelikož dostatečně nekontroluje své výpovědi, které může být dezintegrovány, dysgrafické.

4.2.3 Klasifikace

Breptavost se obvykle třídí na základě závažnosti a typu projevu. Existují různé způsoby, jak breptavost třídit, avšak lze akceptovat následující, byť poněkud obecné možnosti:

- mírná breptavost: postižený má mírné obtíže s mluvením, vyskytuje se u něj jen malé opakování slov nebo frází, které nezpůsobují výrazné obtíže v komunikaci;
- středně těžká breptavost: dotyčný má již výraznější obtíže s udržením řeči, opakuje slova a fráze častěji a po větší množství času, komunikace může být narušena, avšak stále je možné s osobou dobře komunikovat;
- těžká breptavost: u tohoto stupně jsou zcela patrné výrazné problémy s řečí, mluvčí opakuje slova a fráze velmi často a je obtížné udržet s ním komunikaci, mohou se také vyskytnout další příznaky, jako jsou například křeče obličejových svalů nebo viditelné úsilí při mluvení.

Typy projevů, breptavost může být klasifikována následujícím způsobem:

- rozštěpená breptavost: mluvčí opakuje zvuky nebo slabiky v řeči, jako například „b-b-b-b“ nebo „m-m-m-m“;
- bloková breptavost: jedinec má potíže s udržením plynulosti řeči, často může mít pocit, že se jazyk nebo hlasové orgány zadržávají;

---

⁵⁸Breptavost. [on-line]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW: <https://www.klinikalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--co-je-to--breptavost>

- smíšená breptavost: kombinace rozštěpené a blokové breptavosti.

V terapii se zpravidla užívá logopedická intervence, jelikož logopedickou terapii komplikuje skutečnost, že mluvčí si svého narušení často nejsou vědomi. Problém je především to, že po krátkou dobu dokážou své projevy kontrolovat, a proto pomoc zpravidla sami nevyhledávají.⁵⁹

I zde považujeme za nezbytné podotknout, že tato třídění jsou jen obecná a každá osoba s breptavostí může mít své specifické symptomy.⁶⁰

4.2.4 Diagnostika

V případě, že je potřebné diagnostikovat stav zmíněné poruchy, pak je nezbytné odborné vyšetření u logopeda, který provede detailní vyšetření řečových schopností, zahrnující hodnocení základních řečových funkcí, k nimž náležejí artikulace, intonace, rychlost řeči, průběh dechového cyklu a rytmus mluveného projevu.⁶¹

Osoby s breptavostí mají normální intelekt, ale - cit.: „*I když jsou některé příznaky breptavosti a řeči mentálně postižených jedinců stejné, odlišují se především na sémantické úrovni. Mentálně postižený má chudé myšlení, zatímco u breptavého je myšlení dezintegrované, ale má intelekt v normě.*“⁶²

Zajímavou možností v diagnostice jsou videonahrávky, které mohou být užitečné pro posouzení průběhu breptavosti v reálném čase. Existuje-li podezření na neurologické příčiny breptavosti, mohou být provedeny různé testy na vyhodnocení stavu mozku a nervového systému.⁶³

4.3 Vývojová dysfázie

Tato porucha je komplikované a nejednoznačné postižení. Vývojová dysfázie, známá také jako porucha řeči nebo porucha komunikace, je neurovývojová porucha, která se projevuje obtížemi s porozuměním a používáním jazyka. Onemocnění postihuje především děti a projevuje se výraznými obtížemi při komunikaci, které jsou pro většinu dětí přirozené.

⁵⁹ ŠLAPÁK, Ivo, JANEČEK, Dalibor, LAVIČKA, Lukáš. *Poruchy plynulosti řeči. Breptavost.* [on-line]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW:

https://is.muni.cz/elportal/estud/pdf/js09/orl/web/pages/8_7_poruchy_plynulosti_reci.html

⁶⁰ LECHTA, Viktor. Brblavosť. In: Kerekreťiová, Aurélie a kol.: *Logopédia*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2016. ISBN 978-80-223-4165-3, s. 145.

⁶¹ Tamtéž, s. 145.

⁶² KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-1110-9, s. 171.

⁶³ ŠLAPÁK, Ivo, JANEČEK, Dalibor, LAVIČKA, Lukáš. *Poruchy plynulosti řeči. Breptavost.* [on-line]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW:

https://is.muni.cz/elportal/estud/pdf/js09/orl/web/pages/8_7_poruchy_plynulosti_reci.html

Vývojová dysfázie se obvykle projevuje již v raném věku a způsobuje problém s výslovností slov, rozuměním řeči, gramatikou a schopností říkat dlouhé věty.⁶⁴

4.3.1 Etiologie

Příčiny vývojové dysfázie nejsou zcela jasné a mohou být různorodé. Některé z hlavních faktorů, které mohou přispět k vývojové dysfázii, zahrnují:

- genetické faktory - vývojová dysfázie se často vyskytuje v rámci příbuzenstva, v rodinách, což naznačuje, že genetické faktory ovlivňují její vývoj. Dědičnost se však může projevit různými způsoby a není dosud jasně stanoveno, které geny jsou zodpovědné za vývojovou dysfázii;
- poruchy sluchu - sluchové postižení ovlivňuje vývoj řeči, může způsobit vývojovou dysfázii. Děti s poruchou sluchu mívají potíže s rozuměním a výslovností slov;
- poruchy centrálního mozkového zpracování řeči - některé mozkové poruchy, jakými jsou například dětská mozková obrna, mohou ovlivnit řečový vývoj. Tyto poruchy pak mohou mít následně vliv na motoriku, sluch a schopnost zpracovávat a pochopit řeč;
- nedostatečná stimulace řeči v raném věku - děti, které nebyly v raném věku vystaveny dostatečnému množství jazyka a řečové stimulace, mohou mít potíže s vývojem řeči. Když děti nemají možnost komunikovat s rodiči nebo jinými lidmi v běžném jazyce, vyskytuje se u nich zpoždění rozvoje jazykové schopnosti.⁶⁵

Je důležité si uvědomit, že vývojová dysfázie bývá způsobena nejen jednotlivými faktory, ale častěji kombinací těchto faktorů a projevuje se různými způsoby u každého jedince - cit.: „*Jako příklad jsou uváděny případy matek z nižších sociokulturních vrstev, které jsou podle autora více vystaveny rizikové graviditě (nesprávnou životosprávou, alkoholem apod.); méně komunikují s dítětem v raných obdobích vývoje a jejich řečový „vstup“ je chudší...*“⁶⁶

---

⁶⁴VAŠÍKOVÁ, Jana. *Význam primární logopedické prevence v rozvoji řečových a jazykových schopností dětí předškolního věku*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, 2017. ISBN 978-80-7454-713-3, s. 57.

⁶⁵ Tamtéž, s. 57.

⁶⁶ KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-1110-9, s. 69.

4.3.2 Symptomatologie

Symptomatologie vývojové dysfázie se liší u různých jedinců v závislosti na věku a rozvojovém stádiu dítěte. Jak uvádí zdrojová literatura, k častým příznakům této poruchy můžeme zařadit:

- poruchy fonetické i fonologické realizace hlásek;
- omezená slovní zásoba: její úroveň je významně nižší, než odpovídá intelektu a neverbálním schopnostem;
- porozumění řeči - dítě s dysfázií má obtíže s porozuměním řeči a následkem toho problémy s následováním pokynů nebo pochopením konverzace, protože nerozeznává klíčová slova k pochopení smyslu sdělení;
- produkce řeči - jedinec s touto poruchou má často poruchy rytmu řeči, může vynechávat artikulované nebo naopak přidávat zvuky do slov, mohou se objevit problémy s tvorbou gramaticky správných vět (jeho řeč je tedy agramatická);
- poruchy jemné motoriky a lateralizace.⁶⁷

4.3.3 Klasifikace

Vzhledem k různorodosti etiologie tohoto postižení není snadná ani jeho klasifikace a v dostupných zdrojích je uváděna řada různých třídění. Je důležité si uvědomit, že uvedené kategorie se v praxi často prolínají a děti mohou mít kombinaci různých příznaků v různém rozsahu. Klasifikace vývojové dysfázie se používá k identifikaci a diagnostikování poruch řeči a jazyka, a pomáhá odborníkům v posuzování potřeb dítěte a v plánování terapie.

Pro potřeby naší práce se budeme přidržovat následujícího třídění:

- porucha artikulace;
- porucha řečového rytmu;
- porucha expresivního jazyka (problémy s tvorbou gramaticky správných vět, s výběrem slov nebo s formulací vět);
- porucha recepčního jazyka (potíže s porozuměním slovům, s porozuměním instrukcím nebo s porozuměním konverzaci);
- smíšená porucha řeči (nedostatky s výslovností slov a současně s tvorbou gramaticky správných vět).⁶⁸

---

⁶⁷ Tamtéž, s. 70.

⁶⁸ *Vývojová dysfázie*. Asociace klinických logopedů České republiky. [online]. [cit. 2023-02-12]. Dostupné z WWW: <https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--co-je-to--vyvojova-dysfazie>

4.3.4 Diagnostika

Diagnostika vývojové dysfázie se provádí týmem odborníků, zahrnujícím logopeda, psychologa, neurologa a další specialisty v závislosti na konkrétním případě. Základem diagnózy vývojové dysfázie jsou speciální diferenciální testy, které umožňují zhodnotit řečový a jazykový vývoj dítěte. Mezi tyto testy patří například testy artikulačního schématu, testy schopnosti porozumět a používat gramatiku, testy porozumění slov a vět, testy slovní zásoby a další.⁶⁹

Dalším důležitým prvkem diagnostiky je anamnéza a vyšetření dítěte. Odborníci se v průběhu vyšetření ptají na vývoj řeči a jazyka v rodině, na případné nemoci nebo na traumata, která by mohla být příčinou poruchy. Potom se posuzuje celkový vývoj dítěte, včetně motoriky, percepce, vnímání, paměti a dalších funkcí, které mohou souviset s poruchou řeči a jazyka. Pro správnou diagnózu vývojové dysfázie je důležité také porovnání výsledků testů s normami pro daný věk a srovnání s jinými dětmi stejného věku a vývojové úrovně. V některých případech mohou být provedeny i další vyšetření, jako jsou neurologické testy, audiologické testy a další, aby se vyloučily další příčiny problémů s řečí a jazykem.⁷⁰

---

⁶⁹ MIKULAJOVÁ, Marina. Narušený vývin reči. In: Kerekreťiová, Aurélia a kol.: *Základy logopédie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. 100.

⁷⁰ KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-1110-9, s. 72.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 MATEŘSKÁ ŠKOLA U STUDÁNKY

Mateřská škola u Studánky sídlí v ulici Fügnerova 2051, Žatec, PSČ 43801. Budova byla původně soukromým majetkem typu obytného domu. Mateřská škola se zde poprvé otevřela již 15. 2. 1951. Zpočátku zde zahájila provoz MŠ celotýdenní, později speciální a od 1. 7. 1994 po současnost zde funguje MŠ běžného typu. Mateřská škola má právní subjektivitu a je příspěvkovou organizací města Žatce.

Mateřská škola je umístěna v budově vilového typu, nacházejí se zde tři třídy s celkovou kapacitou 54 dětí, v nichž se personál snaží dětem přiblížit rodinné prostředí. Budova se nachází v blízkosti centra města, ale přitom v klidném prostředí odstíněném od ruchu hlavní komunikace. Pro pobyt venku je hojně využívána přírodní školní zahrada, na které jsou umístěny nové herní prvky.

Přijímání nových dětí probíhá nenásilnou formou, rodičům je umožněn pobyt s dětmi ve školce, v době adaptace nabízíme možnost variabilního docházení a stravování.

Vnitřní vybavení se průběžně modernizuje, ve třídách jsou dětem k dispozici hrací koutky, aby si mohly vybrat zaměření hry. V každé třídě je klavír, televizor, DVD přehrávač a PC. Do dvou tříd byla zakoupena interaktivní tabule, která napomáhá s výukou v jednotlivých oblastech, ale je určena také k zábavě. Herny a zahrada jsou určeny pro pohybové aktivity.

6 METODIKA PRÁCE

6.1 Cíl práce

Cílem praktické části bakalářské práce je seznámit se s průběhem individuální logopedické intervence v mateřské škole U Studánky ve vybrané třídě Soviček.

Pro výzkumné šetření byly stanoveny tyto dílčí cíle:

Dílčí cíl č. 1: Zhodnotit úspěšnost individuální logopedické intervence.

Dílčí cíl č. 2: Zjistit, která logopedická cvičení byla u jednotlivých dětí nejoblíbenější.

6.2 Stanovení výzkumných otázek

VO 1: Budou rodiče aktivně spolupracovat na individuální logopedické intervenci svého dítěte?

VO 2: Je ve třídě Soviček větší počet dětí s vadnou výslovností?

VO 3: Zlepší se, u každého dítěte narušená komunikační schopnost po ukončení individuální logopedické intervence?

6.3 Metody práce

Základními metodami, které byly při tvorbě práce využity pro získávání informací, byly především rozhovory s třídní učitelkou a následně i s rodiči dětí, dále pak prostudování odborných zpráv ze speciálně pedagogického centra. Další užitou metodou se stalo aktivní pozorování a vlastní vedení některých jednotlivých intervencí (samozřejmě pod dohledem speciálního pedagoga mateřské školy, který má magisterskou kvalifikaci a státní zkoušku z logopedie).

Výzkumné šetření bylo kvalitativní.

7 VÝZKUMNÝ VZOREK

Výzkumného šetření se zúčastnily tři děti ze třídy Soviček. U prvního dítěte byla logopedem diagnostikována dyslálie, u druhého breptavost a u třetího vývojová dysfázie. Všichni rodiče byli o tomto výzkumném šetření a individuální logopedické intervenci informováni. V této třídě se vzdělávají děti ve věku tří až sedmi let. V této třídě učí dvě plně kvalifikované paní učitelky, jedna dosáhla magisterského vzdělání-speciální pedagog, druhá bakalářského vzdělání - předškolní pedagogika.

7.1 Časový harmonogram výzkumného šetření

Individuální logopedická intervence probíhala s každým dítětem třikrát týdně po dobu třiceti minut. Uskutečnila se od poloviny září 2022 do poloviny ledna 2023.

7.2 Individuální logopedická intervence v MŠ

Individuální logopedická intervence probíhala ve dnech pondělí až čtvrtek. V pátek se logopedická intervence nepracuje z důvodu unavitelnosti dětí. U Veroniky probíhala jednotlivá sezení ve dnech pondělí, úterý a středa vždy od 7:30 do 8:00 hodin. Ondřejovi byly vyhrazeny stejné dny, ale v čase od 8:00 do 8:30 hodin. U Kateřiny se jednalo o úterý a středu od 8:30 do 9:00 hodin, ve čtvrtek byl stanoven čas od 7:30 do 8:00 hodin.

Individuální výuka se konala ve sborovně mateřské školy, poněvadž zde nejsou žádné rušivé elementy a je zde naprostý klid, který je důležitý pro tuto činnost. Sborovna je vybavena velkým psacím stolem a pohodlnými židlemi pro vyučující a děti, po pravé straně se nacházejí skříně a je zde jedno velké okno. Nechybí zde logopedické zrcadlo, které slouží k tomu, aby si děti mohly kontrolovat správné uložení jazyka a postavení úst i zubů

Individuální logopedická intervence vždy začínala přivítáním dítěte, následovala artikulační a dechová cvičení, ostatní podpůrná opatření jsou zařazena do rámcově vzdělávacího programu a v těchto oblastech se vzdělávají všechny děti. Pak již následoval individuální nácvik k odstranění konkrétní logopedické vady. Vždy jsme se snažili jednotlivá sezení nepřetahovat kvůli udržení pozornosti a počínající únavě dětí. Na závěr bylo vždy dítě pochváleno za jeho snahu a motivováno vhodným způsobem k další práci. V pátek vždy probíhala individuální konzultace s rodiči, kdy jsme si řekli, co se povedlo nebo nepovedlo a čemu by mělo být věnováno vyšší úsilí.

8 KAZUISTICKÉ STUDIE

Kazuistické studie byly sepsány na základě osobního rozhovoru s matkami všech dětí. Matky byly ke všem otázkám velice vstřícné a odpovídat jim nečinilo žádné potíže.

8.1 Osobní anamnéza dítěte s dyslálií

Jméno a příjmení: Veronika

Datum narození: 22. 8. 2016

Bydliště: Žatec

Škola: MŠ U Studánky Žatec

8.1.1 Anamnéza rodinná

U tohoto dítěte činí věk matky 36 let, věk otce 38 let. Matky je vyučena v oboru, otec má stejné vzdělání – tedy vyučen v oboru. Jedná se o dítě z úplné rodiny, kde jsou celkem tři sourozenci. Dívka má vlastní pokoj, tedy i své soukromí. K jejím zájmům náleží především plavecká škola.

V rámci anamnézy bylo zaznamenáno, že u dívky se projevuje zátěžová nemoc- 1. 10. 2022 byla zjištěna celiakie.

Uvnitř rodiny je prostor ke společné komunikaci, oba rodiče se dívce věnují. Sami rodiče žádnou logopedickou vadu nemají. Jejich pracovní vytížení rodičů je normální, logopedickou nápravu provádí matka.

8.1.2 Anamnéza osobní

U tohoto dítěte jsme zaznamenali v rámci anamnézy následující údaje: těhotenství bylo chtěné, porod probíhal s komplikací - dítě bylo přidušeno a došlo k novorozenecké sepsi. Porodní váha dítěte činila 2,80 kg, míra pak 47 cm.

Z dalších údajů je patrné, že jazyková uzdička byla v normě. Dítě užívalo dudlík do 1 roku věku. Bez opory seděla okolo 9. měsíce, ve 14 měsících chodila, přičemž lezla pozadu.

K hygienickým návykům lze uvést, že pleny měla do dvou let. Dítě, má spánek neklidný s otevřenými ústy. V oblasti hrubé motoriky zvládla nedávno stoj na jedné noze, v oblasti jemné motoriky a grafomotoriky má problémy, nechce vůbec kreslit ani vybarvovat (vymlouvá se, že ji bolí ruka). Preferuje puzzle. Vyskytují se problémy okolo jídla: nechce jíst. Z lahve byla krmena do 2 let, samostatně jedla od 5 let.

Z hlediska dentice lze uvést, že má většinu mléčných zubů, probíhá první výměna. Hlasové problémy nemá, na chrapot netrpí. Dívka bývá dost často nemocná, ale není uveden žádný úraz ani operace.

Kolektivní zařízení MŠ navštěvuje od 4 let, adaptace na změnu prostředí byla problémová.

V současnosti dítě váží 22 kg, míra pak činí 120 cm. Stojí vzpřímeně, sed na židli je správný. Je vedena v evidenci logopeda.

Povahové vlastnosti-na kritiku a napomenutí reaguje negativně (tzv. „nafouknutím“), někdy přestává komunikovat úplně. Musí být neustále usměrňována, je nepozorná.

8.1.3 Řečový vývoj:

První křik nebyl spontánní, později začala broukat, žvatlat. Ve 2. roce řkala první slova, úplně první slovo bylo „táta“. Ve 4 letech řkala jednodušší věty. První otázky typu „Co je to?“ kladla od čtyř let, první otázky typu „Proč?“ od pěti let.

Zájem o komunikaci má, pokud má dobrou náladu. Básničky, říkanky, písničky si hůře zapamatovává, ale slovosled zachovává.

Rodiče vědí o špatné výslovnosti, navštěvují logopedii, kde byla diagnostikována dyslálie – hlásky L a R.

8.1.4 Prognóza

Veronika má dostatečně rozvinutou obsahovou stránku řeči, správný řečový vzor v rodině. Vhodnou motivací se snaží v logopedické intervenci dosáhnout, co nejlepších výsledků Sama si přeje, aby její řeč byla bezchybná. U Veroniky předpokládáme příznivou prognózu ve vyvození chybné hlásky R. nejpozději do konce tohoto školního roku.

8.2 Osobní anamnéza dítěte s breptavostí

Jméno a příjmení: Ondřej

Datum narození: 11. 11. 2017

Bydliště: Žatec

Škola: MŠ U Studánky Žatec

8.2.1 Rodinná anamnéza

U tohoto dítěte činí věk matky 33 let, věk otce 35 let. Oba rodiče dosáhli vysokoškolského vzdělání. Jedná se o dítě z neúplné rodiny, rodiče jsou rozvedeni, Ondra byl svěřen do výhradní péče matky. Chlapec nemá žádné sourozence. Má vlastní pokoj, tedy i své soukromí. V oblasti zájmů a volnočasových aktivit nemá vyhraněný zájem.

V rámci rodinné anamnézy je doložena zátěžová situace, jíž byl rozvod rodičů. Prostor ke společné komunikaci je, matka se velice zajímá o rozvoj syna. Sami rodiče logopedickou vadu nemají. V souvislosti s pracovním vytížením rodičů logopedickou intervencí provádí matka.

8.2.2 Anamnéza osobní

U tohoto dítěte jsme zaznamenali v rámci anamnézy následující údaje: těhotenství bylo chtěné, porod byl bezproblémový. Porodní váha dítěte činila 3,60 kg, míra pak 52 cm.

Z dalších údajů je patrné, že jazyková uzdička byla v normě. Bez opory dítě sedělo v 10 měsících, samostatná chůze je doložena ve 12 měsících.

K hygienickým návykům lze uvést, že pleny měl do 18 měsíců. V oblasti hrubé motoriky stoj na jedné noze dosud nezvládá, v oblasti jemné motoriky a grafomotoriky požadavky zvládá, ale je patrný špatný úchop tužky.

Z hlediska dentice lze uvést, že má všechny mléčné zuby. Dítě netrpí častou nemocností.

Kolektivní zařízení MŠ navštěvuje od 3 let. V současnosti dítě váží 17 kg, míra činí 118 cm. Stojí vzpřímeně, sed na židli je správný. Chlapec je veden v evidenci na logopedii a psychologii.

8.2.3 Řečový vývoj:

První křik byl spontánní, později začal broukat. Ve 2. roce již říkal kratší věty. Ve 4 letech používal rozvinuté věty. První otázky typu „Co je to?“ kladl od tří let, první otázky typu „Proč?“ od čtyř let.

Zájem o komunikaci má menší, jelikož se stydí mluvit. Básničky, říkanky, písničky si dobře zapamatovává a slovosled zachovává.

Rodiče vědí o špatné mluvě, navštěvují, psychologa a logopedii, kde byla diagnostikována breptavost.

8.2.4 Prognóza

Pokud u Ondřeje doma dojde ke zklidnění rodinné situace, rodiče se budou snažit řešit své spory bez jeho přítomnosti, dojde ke zlepšení jeho mluvního projevu. Úplného odstranění této logopedické vady, vyžaduje ještě spoustu času a intenzivního nácviku. Ondra potřebuje zpět získat své sebevědomí a nebát se mluvit před ostatními, svou řečovou vadu si plně uvědomuje.

Je velice důležité nepodcenit budoucí věkové období, jako je puberta. Může totiž dojít k recidivě a v tomto věku, probíhá intervence velice obtížně.

8.3 Osobní anamnéza dítěte s vývojovou dysfázií

Jméno a příjmení: Kateřina

Datum narození: 18. 4. 2018

Bydliště: Zálužice u Žatce

Škola: MŠ U Studánky Žatec

8.3.1 Rodinná anamnéza

U tohoto dítěte činí věk matky 39 let, věk otce 52 let. Oba rodiče mají základní vzdělání. Jedná se o dítě z úplné rodiny. Dívka nemá žádné sourozence, nemá vlastní pokoj, spí s rodiči v ložnici.

V rámci rodinné anamnézy je doložena zátěžová situace - dítě do školky chodí každý den již v 6 hodin, a proto bývá rozmrzelá. Prostor ke společné komunikaci je, oba rodiče se snaží být dceři nápomocni. Sami rodiče žádnou logopedickou vadu nemají, logopedickou intervenci provádí otec.

8.3.2 Anamnéza osobní

U tohoto dítěte jsme v rámci anamnézy zaznamenali následující údaje: těhotenství prostřednictvím umělého oplodnění. Porod proběhl předčasně v 7,5 měsíci. Porodní váha dítěte činila 1,650 kg, míra pak 37 cm. Vzhledem k předčasnému porodu bylo dítě krmeno sondou do 3 měsíce.

Z dalších údajů je patrné, že bez opory seděla v 11 měsících, začala chodit v 15 měsících, ale vůbec nelezla.

K hygienickým návykům lze doplnit, že pleny měla do 3 let. V oblasti hrubé motoriky zvládá stoj na jedné noze, v oblasti jemné motoriky a grafomotoriky je potřeba oboje intenzivně rozvíjet.

Z hlediska dentice můžeme uvést, že má téměř všechny mléčné zuby, jeden chybí následkem úrazu. Dítě prodělalo běžné dětské nemoci.

Kolektivní zařízení MŠ navštěvuje od 3 let a 5 měsíců. V současnosti dítě váží 19 kg, míra pak činí 120 cm. Stojí vzpřímeně, sed na židli je s nohama pod sebou. Dívka navštěvuje tyto odborníky: neurologie, logopedie, psychologie, ortopedie.

K povahovým rysům lze dodat, že na kritiku a napomenutí reaguje klidně, projevuje se častá nepozornost.

8.3.3 Řečový vývoj:

První křik byl spontánní, téměř nebroukala. První slova promluvila ve 4 letech, ale byla značně nesrozumitelná. První otázky typu „Co je to?“ neklade, první otázky typu „Proč?“ také ne.

- Zájem o komunikaci má minimální. Rodiče vědí o špatné komunikaci, proto také navštěvují logopedii.

8.3.4 Prognóza

V případě, že bude Kateřina stále pokračovat v intenzivní logopedické intervenci, může se zlepšovat ve svých vyjadřovacích schopnostech a mluvním projevu. Prognóza v jejím případě není příliš optimistická. Intervence je zaměřena na zmírnění obtíží, nepřepokládá se úplné odstranění potíží diagnostikované vývojové dysfázie.

9 PRŮPRAVNÁ CVIČENÍ

Průpravná cvičení provádějí paní učitelky v takzvaných logopedických chvilkách se všemi dětmi ze třídy Soviček v rámci logopedické prevence.

9.1 Dechová cvičení

Trénujeme správný nádech a výdech nosem, usměrnění a prodloužení výdechového proudu vzduchu.

Nácvik nádechu - správný nádech nosem, aniž by se zvedala ramena: přivoníme si ke květině, střídáme nádech nosem, ústy.

Nácvik výdechu - prodlužujeme a zpomalujeme výdech: foukáme do vlasů, na papírovou kuličku, používáme větrník, fajfku s míčkem, bublifuk, foukáme brčkem do sklenice s vodou.

Usměrňování výdechového proudu a vzduchu - foukáme do kuličky z polystyrenu, peříčka, vaty, dlaní, vydechujeme nový proud, který uvádí do pohybu papírové loďky ve vodě, rozfoukává foukací barvy.

Nácvik dechové výdrže - pomocí brčka přenášíme malé obrázky z místa na místo, hra na potápěče zadržet dech na určitou dobu.

Nácvik hospodaření s dechem - na jedno vydechnutí se snažíme vyslovovat slabiky slova a věty.

9.2 Fonační cvičení

Ve fonačních cvičeních se zaměřujeme na mluvní a pěvecký projev. Nabízíme tyto činnosti: -hluboký nádech, pomalý výdech přidáme hlas: ááá, ééé, ííí, óóó, úúú, nápodobujeme zvuky a hlasy zvířat méé, béeé, vyslovujeme jednoduchá říkadla s pohybem, nacvičujeme různou intenzitu hlasu.

9.3 Artikulační cvičení

Jednotlivá cvičení provádíme před logopedickým zrcadlem (příloha A), abychom mohli provést zrakovou kontrolu.

Nácvik pohyblivosti jazyka-kyvadlo se kýve ze strany na stranu, mlsná kočka- vypláznutý jazyk olizuje horní a dolní ret, stěrače auta - jazyk olizuje horní ret zprava a zpět, malíř - kreslení kroužku jazykem, kladívko - ťukání hrotem jazyka do horního rtu, kolotoč - kroužení jazykem před dolními a horními zuby při zavřených ústech

Nácvik pohyblivosti rtů - ryby, špulení rtů a jejich boční vtažení do osmičky, pusinka - našpulení rtů, úsměv - roztažení koutků při zavřených i pootevřených ústech, opice - brnkání prstem o spodní ret, klaun - střídání širokého úsměvu a špulení rtů, ospalec - otevírání úst.

Nácvik pohyblivosti tváří - balónek - nafukování tváří, bubliny - předávání vzduchu z jedné tváře do druhé, stolní tenis - střídavé tlačení jazyka z jedné strany do druhé, masáž tváře prsty - popleskávání, poklepávání štípání.

Nácvik pohyblivosti měkkého patra - šeptání, kloktání.

Nácvik mimického svalstva - úsměv, zamračení, údiv.

9.4 Motorika

9.4.1 Hrubá motorika

Verbální projev rozvíjíme prostřednictvím pohybové hry. Učíme děti zvládnout základní pohybové dovednosti, udržet rytmus, skloubit pohyb s hudbou.

Nabídka činností - správné držení těla, rychlost a přesnost pohybů, obratnost při: lezení, skákání, podlézání, házení, chůzi, překonávání překážek, základní gymnastika.

9.4.2 Jemná motorika

Jemná motorika se zaměřuje na rozvoj horních končetin, mělo by docházet ke zpřesnění pohybů a zlepšení koordinace pohybů, úchopu prstového i dlaňového.

Nabídka činností – sebeobsluha: oblékání, svlékání, obouvání, stolování, skládání - stavebnice, puzzle, navlékání korálků, kreslení, lepení, stříhání, muchlání, prstová cvičení - dotyk palce s ostatními prsty, pohybování s prsty, vyndání prstů z pěsti, roztažení a stažení prstů, kreslení obrazce ukazováčkem.

9.4.3 Grafomotorika

Než začneme vykonávat tuto činnost, soustředíme se na uvolnění paží. Paže uvolňujeme od ramenního kloubu, následuje loket, zápěstí a prsty. Tato cvičení provádíme za doprovodu rytmických říkanek a písniček. Před každou výtvarnou činností nebo při psaní uvolňovacích cviků provádíme tato cvičení. Vždy připomínáme správný úchop psacího nebo výtvarného náčiní.

Nabídka činností - dotyky tužkou, krátké svislé čáry, motanice, vodorovné čáry zleva doprava, šikmé čáry nahoru a dolů, svislá čára zdola nahoru, čáry do středu a od středu, horní a dolní oblouk, zdobení svetru, klička horní a dolní. Malování pastelkami, fixy, vodovými a temperovými barvami.

10 LOGOPEDICKÁ INTERVENCE VERONIKY

Logopedická sezení Veroniky vždy vedla kvalifikovaná paní učitelka. Cílem intenzivní logopedické intervence bylo vyvození a fixace hlásky L.

září

Každé logopedické sezení začínalo přivítáním a pohodlným usazením. Začátek byl věnován artikulačním cvičením rtů, úst a jazyka. Paní učitelka předvedla, jak mají být postavená mluvidla při vyslovování hlásky L. Ústa jsou více otevřená, hrot jazyka se dotýká místa za horními zuby, výdechový proud uniká po stranách jazyka. Správná poloha jazyka byla několikrát nacvičována před logopedickým zrcadlem.

Hlásku L společně začali trénovat na slabikách.

Slabiky:

- Nejdříve se Veronika učila vyslovovat slabiky LA? LE LI? LO LU, následně jejich delší podobu LÁ, LÉ, LÍ, LÓ, LÚ.

L na začátku slova:

- Vždy proběhla kontrola výchozího postavení jazyka.
- Pojmenovávala věci, které viděla na obrázku – lampa, labuť.
- Vytvářela krátké věty: Vidím lampu.

LA – lak, laň, lať, lampa, lano, lávka, látka, labuť, lachtan, lampion, lanovka, Láďa, Lada

- láme, lakuje, láká
- lakomý, líný

LE – lev, len, led, lék, léto, leden, leták, lego, lenoch, leknín, lehátko, lebeda, letenka, leguán, Lenka

- lepí, leká, lehá, leje, lemuje, lechtá
- lehký, levý, letošní

LI – lín, lípa, lipo, lino, lidé, linka, liják, limonáda, Lída, Líba, Linda

- líbí, líbá, lítá, lituje
- líný, lichý, lipový

LO – loď, lov, lom, lopuch, loket, lokna, lokaj lopata, Lottka

- loká, loví

LOU – louka, loutka, loutna, loupežník

- loupe, loupí, loudá

LU – luk, lupa, lupen, luna, Luboš, Luděk

- luxuje

Společně procvičovaly krátké věty:

Láďa lakuje loď. Lada láká laň na lopuch. Lakomý Luboš nedá lípo Láďovi. Lanka si lehla na lehátko. Lída lechtá Líbu. Lotka má lupu. Lídě se líbí labuť i lachtan. Lenocho si lebedí pod lípou. Lukáš loví lamu. Lávka vede na louku. Lotka luxuje letní byt. Linda lije limonádu na lino. Lada myje lamu. Lída ladí loutnu. Líba má loutku. Na Labi je levná loď. V lednu je na lípě led. Labuť má jedno labuťátko. Luboš pojede v listopadu do Loun. V létě kvete leknín. Labuť letí nad loukou. Láďa má v limonádě led. Laděna lakuje lakem lino. Líný lev leží ve výběhu. Ludvík koupil levné lego. Na lodi je lodník. Lada jede lodí do Londýna. Lahodná limonáda s ledem.

říjen

Logopedické sezení začíná navozením příjemné atmosféry. Proběhlo krátké artikulační cvičení úst, rtů a jazyka. V měsíci říjnu se paní učitelka zaměřila na L uprostřed samohlásek a L se souhláskou na začátku slova.

L uprostřed samohlásek:

Paní učitelka slovo nejdříve rozdělila na slabiky (la – ma), aby si Veronika mohla dát jazyk do výchozí polohy, postupně slovo spojovaly

- pila, víla, volant, nula telátko, halenka, telefon, vdolek, jelen, kolébka, poleno, tabule, balík, tuleň, malina, jelito, kelímek, balón, tulipán, kolo, chaloupka, meloun, Ela, Alena, Filip

Krátké věty, které byly procvičovány: To je malina. To je meloun. Vidím malinu. Vidím meloun. (tvoření vět bylo podpořeno obrázkovými kartičkami)

- hala, nálada kapela, polévka, tele, baletka, koleje, koleno, koule, koupelna, chvíle, důlek, pole, výlet, dílek, bílek, dole, pelikán, bylina, dolík, kolík, oliva, polínko, holínky, dílo, kilo, kulich, úloha, pilot, pavouk, Michaela, Ola, Ela, Milan, Nela
- dala, bála, naláme, dělá, jela, naladí, měla, volá, bita, nalepí, nalévá, volá, balí, valí, pálí, kutálí, mele, mete, vyleká, chumelí, velí, dělí, bolí, holí, kolébá, polyká, koulí, choulí, uloví, ulomí, piluje, maluje
- milá, malá, kulatá, bílý, malovaný, veliký
- kolik, tolik, daleko, pomalu, dolů

Věty: byly opakovány po paní učitelce: Ela maluje vílu. Michaela se bála. Ela balí halenku do balíku. Ela jela na kole. Nela dělá malinovou limonádu. Miluše má kulatý balón. Milada volá na Oldu. Na louce se valí telátko. Milan maluje chaloupku na bílo. Nikola naleje limonádu do kelímku. Tulák se toulá po údolí. Malá Helča dělá balet. Olinku bolí koleno. Alenka koulí sněhové koule. Holub letí nad městem. Filip dělí meloun na díly. Telefonem

volám Elu. Matouš má fialový kulich. Po poli běhá veliký jelen. Na chalupě nám kvete bílý tulipán. V okolí Podolí nejsou labutě. V poledne se jí polévka. V Londýně bude letní olympiáda. Apolena snědla několik malin. Batole se batolí kolem chalupy. Uletěl mi holoubek. Hela maluje na tabuli. Velký Alan je v pelechu.

L se souhláskou na začátku slova:

Jednotlivá slova paní učitelka nejdříve vyslovila, Veronika pouze naslouchala, tím si rozvíjela své sluchové vnímání. Slovům, kterým nerozuměla, jí byla náležitě vysvětlena.

KL – klaun, kláda, klapka, kladivo, kladina, klika, klín, klek, klobouk, klokan, klepeto, kluk, kloub, klub, klubko

- klame, klape, klepe, klaní, klove, kloktá

Krátké věty: které byly určeny k nácviiku To je klobouk. To je kláda. Vidím klobouk. Vidím kládu. Ela viděla klobouk. Ola viděla kládu.

DL – dláto, dlaha, dluh, dlaň

- dloube, dlabe
- dlouhý

TL – tlama, tlupa, tlapka, tlukot, tlak

HL – hlad, hlávka, hlava, hladina, hlína, hloubka, hlídka, hlen, hluk, hluchavka

- hledí, hladí, hloubí, hledá, hlídá, hlodá
- hluboký, hluchý, hladký

CHL – chlad, chládek, chlap, chlív, chléb, chlebník, chlup, chloupek

- chválí, chlubí, chladí

FL – flinta, flétna, fujara, flek

VL – vlk, vlak, vlek, vlákno, vlajka, Vladěna

- vlaje, vládne, vlepí, vletí
- vlčí, vláčný, vlidný

BL – bláto, blatník, blatouch, blok, blecha, Blanka

- bloumá, bliká, bloudí
- bolavý, bledý, bázlivý

PL – plátno, plato, plán, plakát, plavky, plamen, plachta, plech, plenka,, plot, pletivo, plyn, plody, ploutev

- pluje, plave, plachtí, plete, pleje

ML – mléko, mlýn, mlok, mládě

- mlátí, mluví, mlít
- mléčný. Mladý, mladí

Věty: Klaun má klobouk na hlavě. Dlouhý vlak jede po kolejích. Vlídna Vladka volá na kluka. Alenka hladí chladného mloka. Mladý jelen bloudí. Blanka platí za mléko a chleba. Paní Dlouhá plete pléd. Flintu vlastní pan Vlček. Běla měla bláto na holínkách. Vloni bylo chladné léto. Klidný kluk vlídně kouká. Vláďa hledá plátno na plachtu. Ela klepe kladivem do klády. Na Labi se uhnízdlilo mládě labutě.

listopad

Na začátku měsíce bylo paní učitelkou provedeno zopakování dovedností, kterým se Veronika učila v měsíci září a říjnu. Protože se jí podařilo vše dobře zvládnout, mohla navázat na další učení.

L se souhláskou uprostřed slova

Na začátku jednotlivých logopedických sezení probíhala artikulační cvičení, po kterých se společně zaměřily na dechová cvičení.

Měsíc listopad se věnoval nácviku hlásky L uprostřed a na konci slova

DL – podlaha, povidla, bedla, bodlák, jedle, nudle, vidle, mandle, knedlík, dudlík, mýdlo, bidlo, pádlo, jídlo, kyvadlo, chapadlo, divadlo, chodidlo, tykadlo, kedlubna

- bydlí, mydlí, podle, vedle

Krátké věty k procvičení: To je mýdlo. To je bedla. Vidím mýdlo. Vidím bedlu. Blanka viděla mydliny na mýdle. Blanka viděla velkou bedlu.

TL – pentle, datle, pytlák, pytlík, kotlík, kotel, kotelna

KL – poklad, doklad, náklad, obklad, oklika, peklo, poklop, úklid

- uklidí, uklidní, vyklopí, vyklepe, vkládá, vykloktá, vyklube, vykloubí

HL – pohlavek, pohled, uhlí, jehla, cihla

- pohlídá, pohladí, vyhladí, vyhloďá
- úhledný, uhlový, pohledný

CHL – kachle

- kachlový, vychloubá, vychladlý

FL – vafle, pantofle, muflon, knoflík

VL – návlek, povlak, Pavlík

BL – oblek, oblak, obleva, kobliha, tableta, bublina, obloha, obluda, hoblík, jabloň, oblouk

- obléká, obléhá, pobledlý, vybledlý

PL – výplata, popleta, poplach, kaple, teplo, diplom

- vyplatí, oplatí, zaplatí, naplánuje, oplotí

ML – námluvy, omluva

- zamlouvá, omlouvá

Delší věty učily k rozvoji slovní zásoby a paměti: Na obloze pluje bílý oblak. Pavlík je v kolektivu oblíben. Pan Blatný dělá hoblíny hoblíkem. Malé koblihy jsou v plátěném pytlíku. Olga snědla knedlíky s povídky. Alenka pohládila batole po hlavě. Miluše bydlí vedle Blanky. Vladan má velký kulatý knoflík. Madla myla malou Elu mýdlem. Ola snědla lahodné oplatky. Milan udělal bublifukem bubliny. Bílý oblek si obléká pohledný mladík. Michaela si koupila dvě jehly. Pod jabloní jsou bodláky. K jídlu si koupíme vafle. Pavlík našel ve sklepě poklad. V umyvadle byly mydliny. Milada naplánovala výlet do divadla. Budulínek jezdil na lišce. Motýlek má dlouhá tykadla. Teplá polévka musí vychladnout. Ilona se bouchla do chodidla.

L na konci slova:

Koncové L na začátku se velice zdůrazňovalo, aby si Veronika byla schopna uvědomit, že na konci slova musí jazyk zvednout do správné artikulační polohy.

- kanál, pedál, bál, vál, obal, fotbal, datel, jetel, pytel, kotel, mýval, hejkal, tunel, koupel, podběl, mol, topol, chochol, gól, motýl, kotoul, úkol, úl, důl, kůl, hůl, Kamil, Emil
- tahal, padal, mával, dal, hýbal, kýval, běhal, dýchal, píchal, míchal, kopal, motal, chytal, koupal, foukal, choval, dupal, dojel, chyběl, viděl, myl, bil, měnil, bavil, divil, chytil, budil, koupil, chodil, fotil

Krátké věty na procvičení a uvědomění si hlásky L na konci slova: To je hůl. To je pytel. Vidím hůl. Vidím pytel. Pavel viděl hůl. Pavel viděl pytel.

Věty: Pavel se bál chlupatého mývala. Emil se koukal na fotbal. Pavel mával na malou Mílu. Do lipové klády klepal datel. Motýl letěl pomalu. V údolí kvetl jetel i podběl. Kamil nesl pytel jablek. Emil dal stylový gól. Na louce byl topol. Ladnou labuť fotil Pavel.

prosinec

Logopedická sezení mají na začátku stejnou strukturu, začíná se oromotorikou. Následně se paní učitelka zaměřila na grafomotoriku. Na prvním sezení Veronika psala uvolňovací cviky, které jsou v písance pro 1. ročník základní školy. Na dalších sezeních trénovala nakreslit postavu pána. Před každým cvičením z grafomotoriky proběhlo uvolnění paží od ramenního kloubu po prsty, za doprovodu rytmických říkanek.

L uprostřed slova mezi samohláskou a souhláskou:

Vždy byla zachována metoda posloupnosti od jednoduššího ke složitějšímu.

- malta, malba, album, dálka, pálka, palma, balvan, dalmatin, kalhoty, délka, delfin, dělník, helma, vilka, pilka, bílky, pilka, dílna, tílko, polka, vdolky, volno, půlka, bulka, holka, kulma, kůlna, hůlka, kulka, Milka, Olda

- kabelka, penalta, obálka, fialka, modelka, kapelník, obdélník, jídelna, kotelna, kobyłka, vanilka, nátělník, tabulka, tobolka, chocholka, Michalka, Kamilka, Natálka, Adélka

Věty, které byly sestaveny k procvičení: Olda má velké tílko. Pěknou kabelku viděla Milka. Emil potkal velkého dalmatina. Kamil má dlouhé kalhoty. Halka pekla lahodné vdolky. Kobyłka má na hlavě malou chocholku. Kapelník mávl svou hůlkou. Adélka je pohledná modelka. Michal jí v jídelně. Dělník měl pilku v dílně.

Dvě L ve slově:

Jednotlivá slova byla podpořena zrakovým vnímáním, byl použit obrazový materiál, nebo byl obrázek vyhledán na internetu.

- letadlo, lepidlo, lokálka, lentilky, lilek, lilie, bledule, velbloud, dalekohled, hlavolam, velitel, klepadlo, plavidlo, pilulka, plevel, Lolek

- lepil, ladil, lakoval, látal, lapal, lámal, lovil, líbil, lekal, létal, loupil, loudal, lil

loupil, kolébal, piloval, maloval, hulákal, pelichal, telefonoval, blikal

Věty k upevnění hlásky L: Velitel se díval dalekohledem. Letadlo mělo pilota. Lolek hledal nový hlavolam. Emil plaval vedle malého plavidla. Michal spolykal malou pilulku. Lilie i bledule pěkně kvetly. Kamil loudí lentilky na Pavlovi.

leden

Po přivítání se neopomněla artikulační cvičení, další část se zaměřila na sluchovou percepci, rozeznávání podobně znějících slov: koza-kosa, koš-kos, les-los. Veronika ukazovala na kartičku, na které byl obrázek, který slyší. V závěru jednotlivých sezení, byly zopakovány předešlé kapitoly, které učily k vyvozování a fixaci hlásky L.

L shluky:

- vlna, mlha, jablko, úplněk, hlt, hltan, vlk, Vltava
- uběhl, upadl, bouchl, lehl, kopl, bouchl, kopl, hltal
- vlněný, vlhký, plnící, plný

Procvičované věty: Jablko padalo z jabloně. Alenka plete z vlny nátělník. Dám si malý hlt limonády. Michaelu bolí hlava. V údolí běhal velký vlk. Kamil hltal jídlo. Bolek kol do balónu. Linda se lekla. Halina si lehla na lehátko. Olgu bolí kolena. Vláďa upadl do bláta. Milan uběhl dalekou míli. Linda má plný pytel jablek.

11 LOGOPEDICKÁ INTERVENCE ONDŘEJE

Logopedická sezení vedla kvalifikovaná paní učitelka, která do některých činností aktivně zapojila i mou osobu, jednalo se například o rytmická cvičení. Každé sezení začalo dechovými cvičeními, aby se Ondřej vydýchal a zklidnil. Například nádech a dlouhý výdech s fixací-vláček houká před tunelem húúú, auto houká húúú, kravička bučí búúú.

září

Logopedická sezení byla v tomto měsíci zaměřena na sluchové a zrakové vnímání.

Sluchové vnímání se rozvíjelo v těchto oblastech:

Naslouchání-bylo první částí rozvoje sluchového vnímání. Začalo se krátkým textem, který pojednával o dinosaurech. Toto téma je Ondřejovi velice blízké a projevuje o něj enormní zájem.

Sluchová diferenciaci-Ondřej měl za úkol rozlišit známé zvuky ze svého okolí, které mu paní učitelka pustila na tabletu, byly to zvuky dopravních prostředků. Tato oblast se průběžně měnila, při dalším sezení poznával například zvuky domácích zvířat, bylo použito zvukové pexeso (příloha C).

Sluchová analýza-Ondřej se učil vytleskávat slova na slabiky), nejdříve to byla slova, která jsou mu dobře známá z jeho domácího prostředí, /postel, televize, koberec). Následovala slova, která má zažitá z mateřské školy (oběd, tabule, písanka, hračka). Pro zpestření byla použita logopedická hra Zábavné slabiky (příloha B).

Rým-před Ondřeje byly předloženy tři kartičky. Nejdříve pojmenoval věci, které na kartičkách viděl. Z těchto obrázků vybral dvě slova, která se rýmují (les-pes-kostra).

Skládání hlásek-pro tuto činnost byla využita hra "na Roboty". Překlad do srozumitelné řeči: n-o-s = nos, d-ů-m = dům, k-o-č-k-a = kočka. V dalších sezeních byla využita varianta skládání slov ze slabik: má-ma= máma, pu-sa' = pusa, lo-pa-ta =lopata.

říjen

Koncentrace-k podpoře koncentrace jsme s Ondřejem společně hráli pexeso, domino nebo Člověče nezlob se. Dále byly před něj předloženy čtyři předměty, následně byly zakryty a jeden předmět byl odebrán, jeho úkolem bylo, poznat, který předmět chybí.

Smyslové vnímání-vypracovával pracovní listy, kde určoval, co do řady nepatří, řazení kartiček podle posloupnosti růst rostliny, vylíhnutí kuřete.

listopad

Rytmická cvičení-dřívky jsem zahrála jednoduchý rytmus, Ondřej po mně opakoval. Společně jsme si zahráli hru: Jak se jmenuješ, úkolem každého z nás bylo rytmicky vytleskat své jméno, dále jméno kamaráda a rodičů.

Melodické ztvárnění písně-známá píseň Kočka leze dírou, byla zazpívána slabikou la, Ondřejovým úkolem bylo poznat, o jakou píseň se jedná, a přezpívat ji také ve slabice la, le, li, lo, lu.

Rytmické ztvárnění písně: zazpívali jsme si píseň „Prší, prší jen se leje“. Pokračovalo rytmické ztvárnění této písně. Oba jsme měli v rukou umělohmotné drátěnky, kterými jsme lehce ťukali o sebe v rytmu písně. Další variantou bylo, že jsme střídavě mačkali drátěnky v obou rukou v rytmu písně.

Hra na hudební nástroje: byl použit bubínek s paličkou, vybubnovával slabiky v jednotlivých slovech a rytmicky ztvárňoval písně, nejraději píseň Nonstop.

prosinec

Rozvoj vyjadřovacích schopností-Ondřej vlastními slovy popisoval vše, co vidí na předloženém obrázku, obrázek s tématem pohádka.

Slovní zásoba-snažil se vyjmenovat co nejvíce slov, která zná. Dle svého výběru si vybral slovo, ke kterému vytvořil krátkou větu.

Vyjádření svého příběhu-vlastními slovy vyprávěl, jak se velice těší na sourozence, který se narodí v únoru.

leden

Paměť-opakování slov jak jdou za sebou- paní učitelka vyjmenovala čtyři slova za sebou: zahrada, kytky, tráva, voda, Ondřej měl za úkol vyjmenovat slova ve stejném pořadí.

Opakování krátkých vět-opakování probíhalo na stejném principu: To je dobré jídlo. Dnes jdu po obědě domů.

Opakování říkanek a básniček-opakování probíhalo po jednotlivých etapách: To jsou ruce, to jsou dlaně. Voda s mýdlem patří na ně.

Hledání chyb-Ondřej zná pohádku o Červené Karkulce. Byla mu vyprávěna s chybami, na které musel reagovat slovy stop a chybu opravit. Například Červená Karkulka šla lesem a tam potkala tygra.

12 LOGOPEDICKÁ INTERVENCE KATEŘINY

Logopedická sezení i zde probíhala pod odborným vedením speciálního pedagoga.

září

Měsíc září byl zaměřen na jednu z nejdůležitějších oblastí a to porozumění.

Porozumění-řeč jsme se snažili vizualizovat, Kateřina se učila pojmenovávat předměty na obrazovém materiálu, vždy to byly obrázky, které mají něco společného, například potraviny mléko, rohlík, chleba, Obrázkový komunikační slovníček (příloha E).

Gesta a znaky-aby Kateřina rozuměla, používali jsme při sdělení jednoduché znaky, například při vybídnutí k umytí rukou, jsme předvedli znak umytí rukou. Pokud si ruce potřebovala umýt Kateřina, ukázala znak mytí rukou.

Úroveň porozumění-před Kateřinu byly předloženy tři hračky (více není schopna vnímat): pes, kočka, kuň. Otázky byly typu: Ukaž, kde je kočka. Podej mi, co štěká.

Prostorová orientace-porozumění předložkám. Kateřina se snažila plnit tyto úkoly: Dej panenku na stůl, pod stůl, před stůl, vedle stolu.

říjen

Tento časový prostor byl věnován aktivitám na rozvoj zrakového vnímání.

Poznávání barev-Kateřina se na začátku učila třídít předměty podle barvy, k tomuto účelu byli vybráni barevní panáčky, se kterými si ráda hraje. Následovalo určování barvy s přirovnáním: žlutá jako sluníčko, modrá jako nebe, zelená jako travička. Až poté bez přirovnání.

Vyhledávání předmětů na obrázku-obrázek je tematicky zaměřen například na rodinu, Kateřina ukazovala maminku, tatínka, pejska, dům.

Skládání obrázků-ze dvou, tří, částí s předlohou, později bez předlohy.

Zraková paměť-před Kateřinu byly položeny tři předměty, následně se zakryly, snažila si vzpomenout, které předměty tam byly. K nácviku této činnosti jsme také využívali logopedickou hru Logorelo (příloha D).

listopad

Sluchové vnímání bylo zaměřeno na tyto oblasti.

Rozeznávání zvuků-rozeznáváme zvuky z prostředí mateřské školy, mačkání papíru, tekoucí voda, zařinčení klíči, zavření dveří.

Rozeznávání podobně znějících slov-tuto činnost byla vykonávána s obrázkovou podporou: koza-kosa, kos-koš.

Rozpočítadla-nejprve jsme zvolili krátká rozpočítadla s grafickým znázorněním, ťukáme prstem do příslušných políček: Plave mýdlo po Vltavě.

Rytmizace-společně jsme vytleskávali známá slova, kterým Kateřina rozumí: panenka, míč, jídlo, pití.

Sluchová paměť-postupně se učila zapamatovávat věci, které spolu nějakým způsobem souvisí: zvířata: kohout, slepice, kuře.

prosinec

V tomto časovém období směřovalo naše úsilí na rozvoj orientace v čase a prostoru.

Orientace na těle – na vlastním těle se snažila ukazovat a pojmenovat oči, uši, nos, ústa, hlava, ruka, noha.

Pravolevá orientace – učila se znát, která ruka je pravá a která je levá.

Časové vztahy – za pomoci kartiček na posloupnost se snažila pochopit, kdy je ráno, odpoledne, večer a s tím spojené pojmy snídaně, oběd, večeře.

Rozvoj řeči-i v této oblasti jsme se zaměřili na pracovní postup od jednoduššího ke složitějšímu.

Hlasy zvířat-Kateřina na obrazovém materiálu poznávala známá zvířata a svým hlasem vyjadřovala, jak jednotlivá zvířata dělají: pes- haf, kočka - mňau, slepice - kokoko.

Jednoslabičná slova – podle správné artikulační mluvy opakovala slova, kterým již rozumí: les, pes, dům. Pokračovalo se jednoduchými dvojslabičnými slovy, máma, táta, bába.

Podstatná jména a základní slovesa – pokračujeme v rozšiřování slovní zásoby. Komentujeme vše, co nás obklopuje. Popisujeme, co vidíme na obrázcích, klademe otázky typu: Kdo to je na obrázku? Odpověď: To je haf a dělá hají.

leden

Jazykový cit jsme se snažili rozvíjet přirozenou a nenásilnou formou.

Správné užívání rodů – za použití obrázků, Kateřina pojmenovávala vyobrazené věci a určovala rod. Vždy jí bylo řečeno-ukaz si na to: ta miska, ten kolotoč, ta šála. V tomto nácviku se pokračovalo i během dne, například na vycházce, při cvičení.

Správné používání čísla – nejprve se učila vyjmenovat číselnou řadu 1 až 5, která byla spojena s praktickým názorem. Například jedno pet víčko, dvě pet víčka. Kateřina nejdříve opakovala správný tvar. Posléze sama ukládala zadaný počet na barevný papír: na zelený papír dej tři pet víčka zelené barvy. Až na závěr určovala název věci a počet na obrázku: jeden dům, dva domy, pět domů.

Správné stupňování – na obrázcích nejdříve ukazovala, který předmět je nejmenší, pak větší a nakonec největší: stůl, stolek, stoleček.

Správné užívání předložek – za pomoci její oblíbené plyšové hračky, kterou je ovečka, se učila porozumět předložkám. Všechny možné varianty jí byly názorně předvedeny: ovečka je na stole, ovečka je pod stolem, ovečka je ve skříni. Teprve poté Kateřina plnila zadané úkoly.

13 VÝSLEDKY LOGOPEDICKÉ INTERVENCE

13.1 Veronika

Cílem individuální logopedické intervence u Veroniky bylo vyvození a fixace hlásky L. Veronika se aktivně zapojovala do všech logopedických sezení. Průpravná cvičení probíhala v logopedických chvilkách pro celou třídu Soviček.

Za jednotlivé pokroky v logopedické intervenci, byla dostatečně chválena, což ji motivovalo k tomu, aby se chtěla dál učit novým věcem. V průběhu jednotlivých sezení se nám také podařilo dosáhnout větší pozornosti a zcela odbourat nafouknutí při prvním neúspěchu.

Hlásku L se nám podařilo vyvodit a zafixovat. Veronika ji používá naprosto bezprostředně při své mluvě, aniž by se na vyslovení hlásky soustředila.

Pochválena byla samozřejmě také maminka, která se osobně zúčastnila všech informačních schůzek a s Veronikou pravidelně trénovala.

13.2 Ondřej

Naším úkolem bylo zcela odstranit breptavost. Ondřej byl výjimkou, jeho individuální logopedická intervence vždy začínala dechovým cvičením.

Ondřejova logopedická intervence byla rozdělena na několik částí. Ze začátku jsme se věnovali naslouchání. Tato část ho bavila pouze částečně, a to v případě, že ho čtený text zaujal, když ne, projevoval se motorický neklid. V oblastech sluchového a zrakového vnímání dosahuje velmi dobré úrovně a jednotlivá cvičení mu nečinila žádný problém. Vyjadřovací schopnosti jsou výborné, má bohatou slovní zásobu a všeobecný přehled o dění kolem sebe. S pozorností je to horší, pokud se objevila situace, která ho rozrušila, například se mu něco nepovede (malba obrázku), nebo byl svědkem rozporu mezi rodiči, breptavost byla v daný den mnohem větší.

Po absolvování všech logopedických sezení se nám breptavost úplně nepodařilo odstranit. Za velký úspěch považujeme zmírnění breptavosti, eliminujeme situace, které breptavost spouští, a naučili jsme se používat signál do prostoru vztyčená dlaň, která znázorňuje STOP – zpomal. Ondra se na toto znamení naučil velice dobře reagovat.

Mamince bylo doporučeno, aby se s bývalým partnerem snažili vyvarovat hádek v přítomnosti Ondry. Ondrova maminka vynechala pouze dvě informační schůzky, ale snažila se o nápravu a telefonicky se spojila s paní učitelkou, kterou poprosila o informace.

Uznání a poděkování si zasloužila i Ondrova maminka, která se ocitla ve složité životní situaci a jejíž prioritou je Ondřej, kterému se dostatečně věnuje.

13.3 Kateřina

Při individuální logopedické intervenci jsme se zaměřili na rozvoj všech průpravných cvičení. U Kateřiny je hlavním problémem, že má minimální porozumění řeči

a že její řeč je obsahově velmi chudá a téměř nesrozumitelná.

V určitých oblastech našeho nácviku se nám podařilo být úspěšnější, v některých se vynaložené úsilí nesetkalo s našim očekáváním. Kladně jsme vyhodnotili oblast porozumění, kde došlo k velkému zlepšení, Kateřina rozumí více slovům a krátkým větám. Dále se naučila rozpoznat základní barvy bez přirovnání. Ve zrakovém vnímání se také zdokonalila, je schopná vyhledat na obrázku předměty, které jí jsou řečeny, a složit obrázek ze dvou částí bez předlohy.

Ve zrakové paměti stále přetrvává neschopnost vyjmenovat předměty, které byly zakryty, nebo předmět, který zmizel. V rytmické oblasti dokázala opakovat jednoduché rytmy. Zvládla vyjmenovat číselnou řadu 1 až 5, počty prvků přiřadila s dopomocí. Určování rodů se naučila pouze u rodinných příslušníků. Ve správném stupňování se naučila poznávat, který předmět je nejmenší a který největší, jednotlivé předměty ukazovala na obrázku, ale nepojmenovala.

Kateřina si za svou snahu zaslouží velkou pochvalu, velice moc by chtěla všemu rozumět a lépe mluvit, aby si mohla popovídat se svými kamarády. V některých situacích se cítila bezradná, když nerozuměla, co jí říkali kamarádi, a naopak. Otec Kateřiny nevynechal ani jednu informační schůzku a nečinilo mu problém se zeptat, když něčemu nerozuměl.

Velké uznání bylo vyjádřeno také tatínkovi, který i přes velké pracovní vytížení se snaží v rámci svých schopností a možností věnovat své dceři.

14 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

14.1 Vyjádření k cílům

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce, bylo analyzovat průběh individuální logopedické intervence. Průběh individuální logopedické intervence, byl zmapován u každého dítěte zvlášť. U Veroniky se toto problematikou zabývá kapitola 10, u Ondřeje kapitola 11 a u Kateřiny kapitola 12. Hlavní cíl práce byl naplněn.

Vyjádření k dílčímu cíli č. 1: Zhodnotit adekvátnost individuální logopedické intervence. Sestavení plánu jednotlivých logopedických sezení pro narušenou komunikační schopnost vybraných dětí bylo konzultováno paní logopedkou ze SPC Měcholupy. Paní logopedka se vyjádřila, že nemá připomínky k jednotlivým částem individuální logopedické intervence. Individuální logopedická intervence je dle svého nastavení adekvátní. Cíl se podařilo splnit.

Vyjádření k dílčímu cíli č. 2: Zjistit, která logopedická cvičení byla u dětí nejoblíbenější. V rozhovoru po ukončení jednotlivých logopedických sezení se děti vyjádřily takto. Veronika a Ondřej si nejvíce oblíbili rytmická cvičení. Kateřina se s jejich názorem neztotožnila, podle ní nejoblíbenější logopedická cvičení byla zaměřena na sluchové vnímání. Děti dokázaly vyjádřit svůj názor, cíl se splnil.

14.2 Vyhodnocení výzkumných otázek

První výzkumná otázka: Budou rodiče aktivně spolupracovat na individuální logopedické intervenci svého dítěte? V průběhu individuální logopedické intervence, se rodiče aktivně zúčastňovali jednotlivých informačních schůzek a svědomitě s dětmi plnili zadané úkoly. Výzkumné šetření na tuto výzkumnou otázku odpovídá kladně, ano rodiče se aktivně podíleli na individuální logopedické intervenci svého dítěte.

Druhá výzkumná otázka: Je ve třídě Soviček větší počet dětí s vadnou výslovností? Logopedických chvil se zúčastňovaly všechny děti ze třídy. Pocičovaly průpravná cvičení, při kterých bylo aktivním pozorováním zjištěno, že z celkového počtu 22 dětí trpí vadnou výslovností 18 dětí. I na tuto výzkumnou otázku poskytlo výzkumné šetření kladnou odpověď. Ve třídě Soviček převažuje větší počet dětí se špatnou výslovností.

Třetí výzkumná otázka: Zlepší se, u každého dítěte narušená komunikační schopnost po ukončení individuální logopedické intervence? V kapitole, 13 VÝSLEDKY LOGOPEDICKÉ INTERVENENCE, jsou popsány individuální pokroky každého dítěte. Odpověď na třetí výzkumnou otázku je ano, u všech dětí došlo ke zlepšení jejich narušené komunikační schopnosti.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Hlavním cílem této práce bylo popsat nejčastější logopedické vady u dětí předškolního věku v mateřské škole U Studánky v Žatci, tento cíl byl naplněn. Teoretická část, obsahuje popis novodobých poznatků z oboru logopedie, zaměřuje se na oblasti narušené komunikační schopností dětí předškolního věku. Konkrétně popisuje logopedické vady dyslálii, breptavost a vývojovou dysfázii.

Praktická část obsahuje kazuistické studie tří dětí s narušenou komunikační schopností. Dále prezentuje individuální logopedickou intervenci, která byla zaměřena na zmírnění řečových obtíží. Kapitola Výsledky logopedické intervence vyhodnotila jednotlivé pokroky dětí.

Z výzkumného šetření vyplývá, že mateřská škola poskytuje logopedickou intervenci a prevenci na velmi profesionální úrovni. Pozorováním bylo zjištěno, že pro logopedickou intervenci je nejvhodnější, pokud je dítě na logopedických sezeních samo. V takovém případě se může plně soustředit a vyučující se mu může intenzivně věnovat. V kolektivní logopedické prevenci se osvědčil nácvik všech průpravných cvičení, která mají za cíl předcházet logopedickým vadám nebo se podílejí na logopedické intervenci.

Individuální logopedická intervence, byla sestavena dle potřeb dětí s narušenou komunikační schopností: dyslálie, breptavost a vývojová dysfázie. Po ukončení individuální logopedické intervence a výzkumného šetření bylo zjištěno, že všechny děti se alespoň částečně zlepšily ve své mluvě.

Toto zjištění nás ujistilo, že sestavení individuální logopedické intervence bylo adekvátní a může být využito pro praxi učitelů mateřských škol, samozřejmě po odborné konzultaci s kvalifikovaným logopedem.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BENDO VÁ, Petra. *Dítě s narušenou komunikační schopností ve škole*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3853-6.
- BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada, 2012. 236 s. ISBN 978-80-247-3008-0.
- KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Pedagogika (Grada). Praha : Grada, 2006. ISBN 80-247-1110-9.
- KRAHULCOVÁ, Beáta. *Dyslalie - patlavost: vady a poruchy výslovnosti*. Praha: Beakra, 2013. ISBN 978-80-903863-1-0.
- KRYČOVÁ, Marta. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-376-6.
- KUTÁLKOVÁ, Dana. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. Praha : Grada, 2010. 978-80-247-3080-6.
- PEČARKOVÁ, Jana. *Logopedie včas: otázky a odpovědi: všechno, co rodiče potřebují vědět o vývoji dětské řeči*. Přeložil Hana BOROVS KÁ. Praha: Raabe, 2022. ISBN 978-80-7496-502-9.
- PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.
- VAŠÍKOVÁ, Jana. *Význam primární logopedické prevence v rozvoji řečových a jazykových schopností dětí předškolního věku*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, 2017. ISBN 978-80-7454-713-3.
- VYGOTSKIJ, Lev Semenovič. *Psychologie myšlení a řeči*. Vyd. 1. (jako komentovaný výbor, celkově v češtině 3.). Praha: Portál, 2004. Psychologie (Portál). ISBN 80-7178-943-7
- ZEZULKOVÁ, Eva. *Vybrané otázky logopedické teorie a praxe*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. ISBN 978-80-7464-961-5.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

- GÚTHOVÁ, M. Dyslália. In: Kerekreťiová, Aurelia a kol. *Základy logopedie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. 136-155.
- KAPALKOVÁ, Svetlana. Vývin reči. In: Kerekreťiová, Aurélia a kol.: *Základy logopedie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. 96-111.

LECHTA, Viktor. Brblavosť. In: Kerekrétiová, Aurélia a kol.: *Logopédia*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2016. ISBN 978-80-223-4165-3, s. 143-159.

LECHTA, Viktor. Základné poznatky o logopédii. In: Kerekrétiová, Aurélia a kol.: *Základy logopédie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. s. 15-32.

MIKULAJOVÁ, Marína. Narušený vývin reči. In: Kerekrétiová, Aurélia a kol.: *Základy logopédie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5, s. s. 115-134.

MIKULAJOVÁ, Marína. Narušený vývin reči. In: Kerekrétiová, Aurélia a kol.: *Logopédia*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2016. ISBN 978-80-223-4165-3, s. 13-31.

Seznam použitých internetových zdrojů

Breptavosť. [on-line]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW:

<https://www.logopedonline.cz/poruchy-reci/breptavost/>

Dyslalie. [on-line]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW:

<https://www.logopedonline.cz/poruchy-reci/dyslalie/>

Patlavosť (dyslalie). *DYSLÁLIE – VÝVOJOVÁ PORUCHA ARTIKULACE*. Asociace klinických logopedů České republiky. [online]. [cit. 2023-02-12]. Dostupné na WWW:

<https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--co-je-to--patlavost>

GOŠOVÁ, Věra. Řeč, komunikace. *NPI - metodický portál RVP.CZ*. [Online] 19. 12 2011.

[Citace: 21. 09 2022.]

https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/R/%C5%98e%C4%8D%2C_komunikace#.

RITTEROVÁ, Sofie. *Co je logopedie?* [on-line]. [cit. 2022-09-02]. Dostupné z:

<http://www.logopedie-ritterova.cz/co-je-logopedie/>

ŠLAPÁK, Ivo, JANEČEK, Dalibor, LAVIČKA, Lukáš. *Poruchy plynulosti řeči*. Breptavosť. [on-line]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z WWW:

https://is.muni.cz/elportal/estud/pdf/js09/orl/web/pages/8_7_poruchy_plynulosti_reci.html

Vyjádření ministryně Kateřiny Valachové k diskusi o potřebě vysokoškolského vzdělání učitelů/ek mateřských škol. [on-line]. [edit. 2016-10-14]. [cit. 2022-09-21]. Dostupné na

www: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-k-clanku>

Vývojová dysfázie. Asociace klinických logopedů České republiky. [online]. [cit. 2023-02-12]. Dostupné z WWW: <https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--co-je-to--vyvojova-dysfazie>

SEZNAM ZKRATEK

- CNS - centrální nervová soustava
MŠ - mateřská škola
MŠMT - ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NKS - narušená komunikační schopnost

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Logopedické zrcadlo	I
Příloha B - Zábavné slabiky	II
Příloha C – Logorelo	III
Příloha D - Zvukové pexeso	IV
Příloha E –Obrázkový komunikační slovníček	V
Příloha F - Informovaný souhlas matky Veroniky.....	VI
Příloha G – Informovaný souhlas matky Ondřeje	VII
Příloha H – Informovaný souhlas matky Kateřiny	VIII

Příloha A - Logopedické zrcadlo

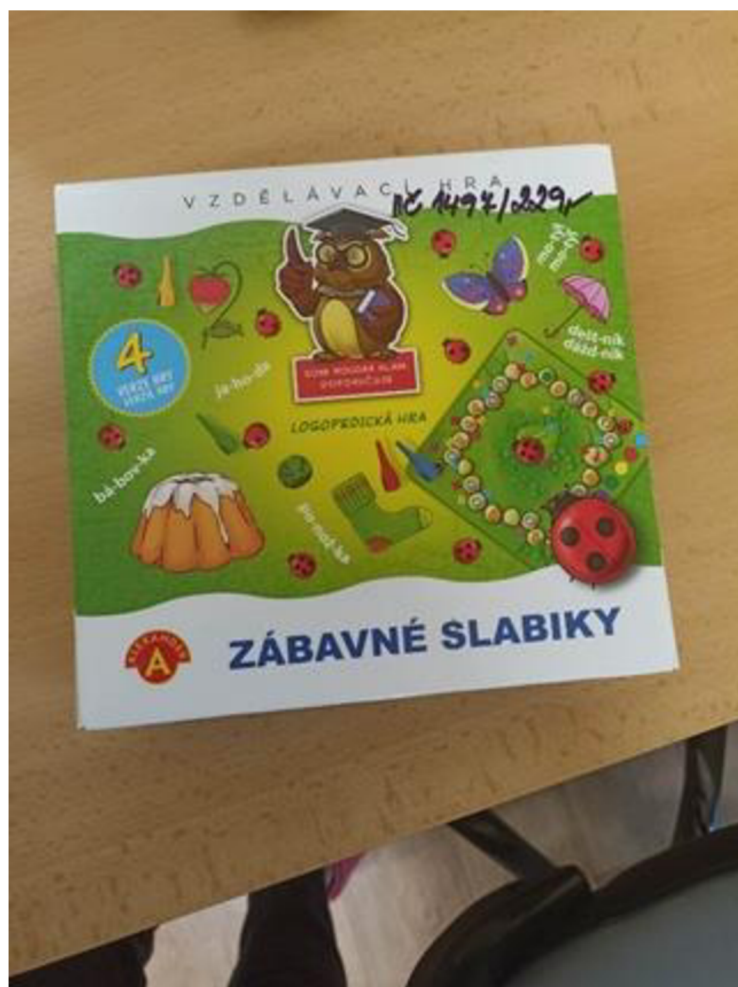
Logopedické zrcadlo je snadno polohovatelné a musí být dostatečně velké. Umožňuje výuku nápodobou, kdy dítě napodobuje vyučujícího.

Zdroj: Autorka práce, 2023

Příloha B - Zábavné slabiky

Zábavné slabiky je logopedická hra, jejímž cílem je rozvíjet fonémový sluch, umět rozložit slovo na slabiky a určit jejich počet.

Zdroj: Autorka práce, 2023

Příloha C - Zvukové pexeso

Zvukové pexeso rozvíjí sluchové vnímání prostřednictvím zvuků. Dále zvyšuje koncentraci a rozumové schopnosti.

Zdroj: Autorka práce, 2023

Příloha D - Logorelo

Logorelo je hra, která obsahuje soubor kartiček, na kterých jsou vyobrazeny obrázky. Úkolem dítěte je si za vymezený čas zapamatovat co nejvíce obrázků, které byly na kartičce. Touto hrou se rozvíjí zrakové vnímání, koncentrace a paměť.

Zdroj: Autorka práce, 2023

Příloha E –Obrázkový komunikační slovníček

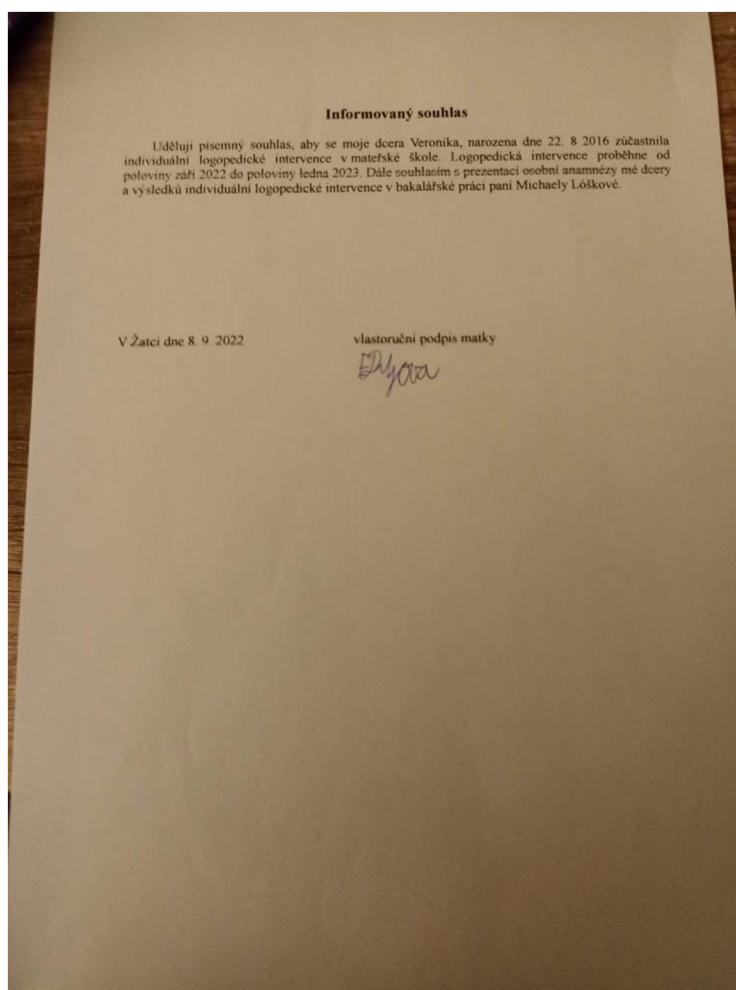
Obrázkový komunikační slovníček obsahuje vyobrazené předměty, které se vztahují ke společnému tématu: oblečení, jídlo, dopravní prostředky. Rozvíjí slovní zásobu a komunikační schopnosti.

Zdroj: Autorka práce, 2023

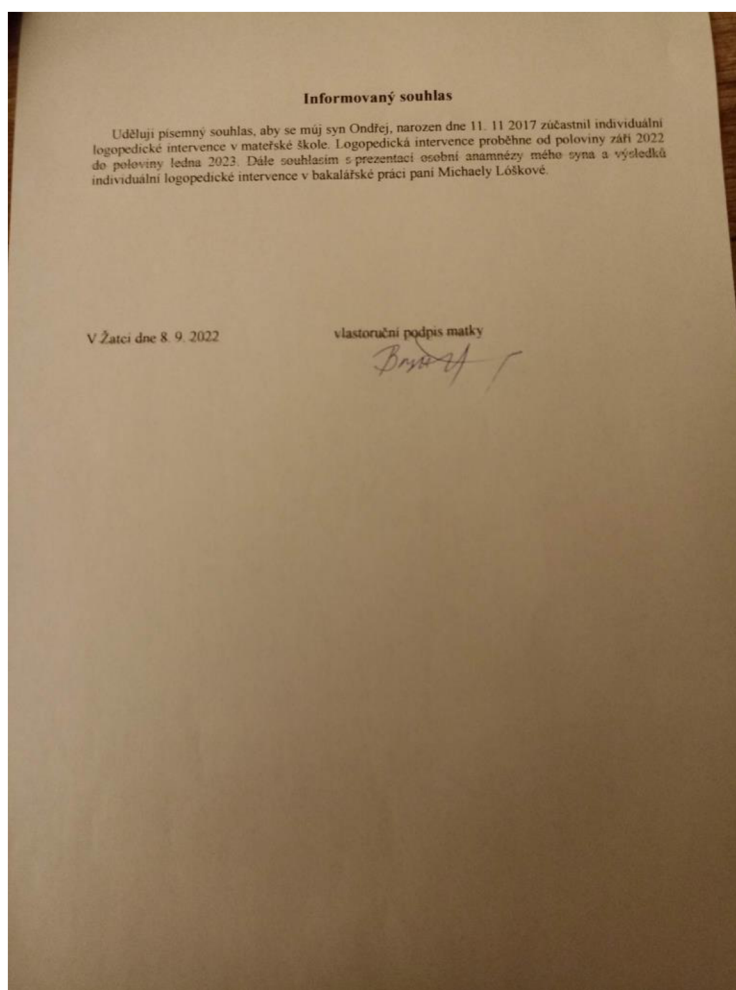

Příloha F – Informovaný souhlas matky Veroniky

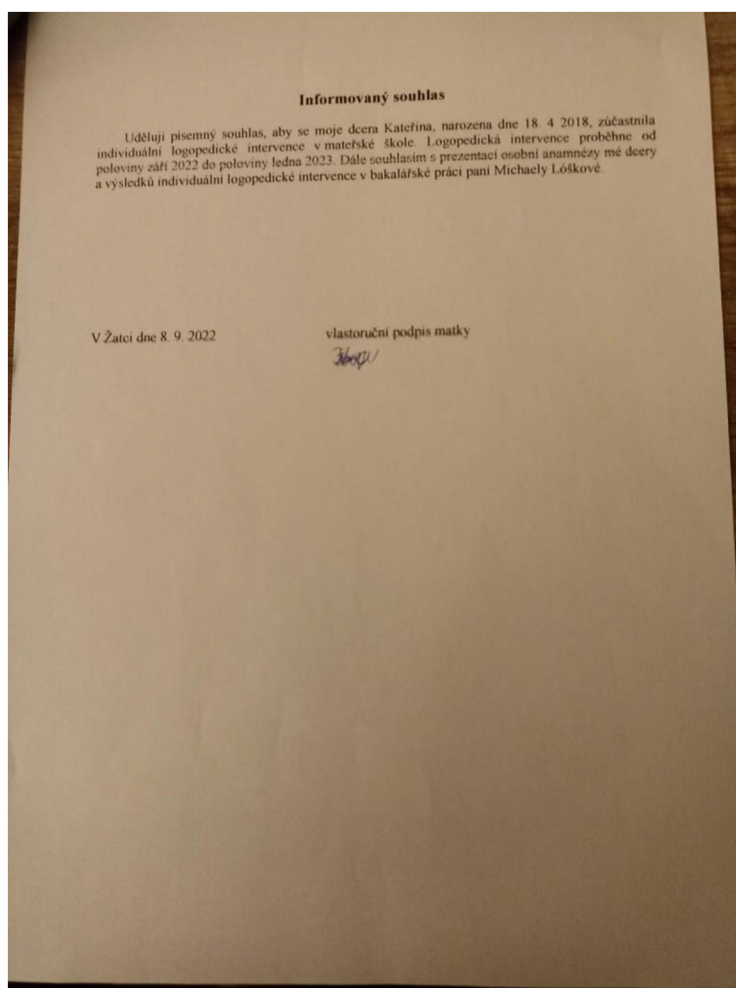
Zdroj: Autorka práce, 2023

Příloha G – Informovaný souhlas matky Ondřeje

Zdroj: Autorka práce, 2023

Příloha H – Informovaný souhlas matky Kateřiny

Zdroj: Autorka práce, 2023

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Michaela Lóšková

Obor: Speciální pedagogika

Forma studia: kombinované studium

**Název práce: Nejčastější logopedické vady u dětí předškolního věku v Mateřské škole
U Studánky v Žatci**

Rok: 2023

Počet stran textu bez příloh: 50

Celkový počet stran příloh: 8

Počet titulů českých použitých zdrojů: 11

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 6

Počet internetových zdrojů: 8

Vedoucí práce: PaedDr. Klugerová Jarmila Ph.D.